

41194

Poboljšani sosedje
ali
sadjereja v pogovorih
za
domače ljudstvo.

Spisal
J. Tomšič,
učitelj v Teržiču.

Izdala
Družba sv. Mohora.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 101

LECTURE 1

MECHANICS

CHAPTER 1

INTRODUCTION

1.1

Poboljšani sosedje

ali

sadjereja v pogovorih

za

domače ljudstvo.

Spisal

J. Tomšič,

učitelj v Teršiču.

Na svitlo dala

družba sv. Mohora.

~~~~~  
Z dovoljenjem visokočast. Kerskega knezoškofijstva.  
~~~~~

V Celovcu 1867.

Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani.

41194

I. Brez branja koristnih, podučnih knjig in pridnega obdelovanja sadonosnih dreves ni dobre kmetije.

Bilo je proti koncu mesca prosenca; zemlja je še ležala pod belo sneženo odejo in hud mraz je pritisikal. Pri dolgej, lesenej mizi v Grabijanovi gostivnici pa je sedela v nedeljo popoldne lepa množica kmetov, katerim je oče Grabijan bokal za bokalom iz svojega vinskega hrama donašal na okroglo orehovo mizo. V zgornjem koncu prav v kotu je sedel dolg, pa suh možicelj z rudečim nosom in majheno turnčkasto pipico v ustih; bil je sosed Smuk, prav slab in zeló zanemarjen kmetovavec, ki je pa vendar pri vsem tem najpridneje obiskoval Grabijanovo kerčmo in tú marsikteri krajcarček na prazne obresti naložil. Njemu nasproti, konec klopi, je sedel stari Prašnik sloné na komolec svoje višnjeve suknje in smeje se Jaklevemu Tinetu, ki je s svojimi šaljivimi burkami vsako nedeljo v kerčmi zbrane sosede zabavljaj in kratkočasil. Jaklev Tine je služil nekaj let cesarju ter vedel veliko povedati, kaj je vse po svetu videl in skusil; on sam je bil med zbrano družbo, da ni tobaka iz majhenih turnčkastih pipic, temveč smodke (cigare) puhal ter se nekako bolj možato med svojimi sosedi obnašal. Imel pa je tudi znamenje na obrazu, da se on in poliček rada imata in da se tudi z očetom Grabijanom precej dobro úmeta, ker je po smerti svojih staršev, kot sam svoj gospodar, precej lep kos svojega posestva za

zmeraj Grabijanu izročil. Tudi sosedje so ga zelo obrajtali, kajti kjer ni bilo Jakleta, tam ni bilo dobre volje, in to se vé, tudi dobre kaplje ne. — Bil je danes Jakle že vse popoldne v Grabijanovej kerčmi in ravno jo s svojim bližnjim sosedom prav veselo vreže:

„Mi dva sva tukaj bratca dva,
Rada vince pijeva“ itd.

ko ga nekdo od leve strani precej čutljivo v bok dregne.

„Ti si pa že spet vinjen“ nagovori ga Peharjev France, po večernicah v toplo hišo stopivši.

„Grom in strela!“ zadere se Jakle ter švigne kakor blisk izza mize, „jaz hočem videti, kdo se ima meni tebi nič mojega telesa dotikati.“

Ali France, dobro vedé, da se ni zdravo šaliti z Jakletom, kedar je vinjen, ta jo naglo pobriše skoz duri, da bi bil skoraj očeta Grabijana prekucnil, ki je ravno nesel na novo napolnjene poliče na mizo. — Da bi sosedje razdraženega Jakleta potolažili, vstanejo z napolnjenimi kupicami v roki ter zapojó: „Kolikor kapljic, toliko let“; ali Jakle se še vedno togoti: „Naj bi bil jaz nezrelega paglavca v svojo pest dobil, pri moji —! — kapljic, toliko let, Bog nam daj na svet živet“ povzame Jakle, ko vidi, da sosedje le naprej pojó in se za njegovo jezo še ne zmenijo ne, in kmalo rožljajo kupice, da se daleč na okrog razlega.

„A — a! gospod Skerben, prav tako! da tudi vi pridite enkrat k nam,“ pravi eden izmed vesele družbe bolj v spodnjem koncu mize ter ponuja prišlemu gostu kupico vina.

Skerben. Bila sva z županom pri kerščanskem nauku in pri litanijah; iz cerkve gredé me pa naprosi župan, da bi šla tu-sem k sosedu na kozarec vina. Ker sem ravno žejen, naj pa bo, si mislim, in tako stopim ž njim v hišo.

Več sosedov. Prav takó! Vi nas morate večkrat obiskati, če hočete, da ostanemo prijatelji.

Grabijan (zagleda Skerben). O gospod Skerben tudi tukaj? — To me prav veseli; kaj boste neki veleli da vam prinesem? Poliček prav dobrega, ali ne?

Župan. Skupaj sva v hišo prišla, bova tudi skupaj pila; prinesite ga nama en poliček najboljšega.

Smuk. To nas prav veseli, gospod Skerben, da vendar enkrat v našo družbo pridete; boste nam vsaj povedali, pa brez zamere, kako je neki to, da ste se v našo faro naselili in malovredno posestvo ranjkega Rupnika kupili.

Prasnik. Mi smo zdaj vaši sosedje in vi ste naš sosed; ne smete se nas sramovati, kaj?

Jakle. Vsaj ste že precej nekaj časa v našem fari, in vendar se nas ogiblujete, kakor bi se nas sramovali.

Skerben. Tiho, tiho, ljubi moji! prav rad vam hočem povedati, kako in zakaj sem se v vašo faro priselil; prijateljsko se hočemo pomeniti in pa tudi, jaz mislim, prijatelji ostati.

Jakle. Težko da, ako se boste kmeta sramovali.

Grabijan. In moja pivnico takó poredkoma obiskovali.

Župan. Jaz sem rekel, da prinesite nama polič prav dobre kaplje, ako je imate; čemu vaše berbranje. —

Grabijan. Dobre, oj prav dobre bom prinesel našemu očetu županu in novemu našemu sosеду gospodu Skerbnu (hití v klet).

Kmaló ste stali prav čedni kupici in najboljša kaplja, ki se je dobila v Grabijanovej kleti, pred županom in gospodom Skerbnom. Tudi stol si prinese oče Grabijan in se prav tesno k svojemu novemu gostu vsede.

Smuk. No, zdaj nam pa povejte, kako je to, da ste se vi, ki ste neki blizo Ljubljane doma, k

nam na kmete udomili, ker mislim, da ste tudi v ta namén kmetijo našega ranjkega soseda kupili.

Prašnik. Jaz mislim, da ne boste dolgo pri nas, kaj?

Škerben. Zakaj pa neki ne?

Jakle. Zató, ker se vam med kmeti ne bode dopadlo.

Škerben. Le tega ne govorite. Jaz sem se ravno zavoljo tega podal na kmete, da bi prebival med ljudmi, ktere imam najrajši. — Moj oče so bili tudi kmet; imeli so dva sina, ktera so prav pridno v kmetijstvu izučili. Moj brat je podedoval, kot pervenec, po očetovi smerti kmetijo, jaz pa sem moral v vojake.

Jakle (mu napije). Bog vas živi! Jaz sem bil tudi tri leta vojak. — Ko se je na Laškem leta 18..

Smuk. Bodi no tiho! kedar eden govori, spodobi se, pa brez zamere, da drugi molčé.

Prašnik. Tvoje kvante od Laškega vé že vsak otrok v vasi?

Župan. Prosimo, da bi nadaljevali; vi ste morali v vojake —

Škerben. Ko sem svoja leta doslužil, podam se na dom k bratu, da dobim svoj delež po ranjkem očetu. Moj brat varčen in priden gospodar, odšteje mi precej denarje in me prosi, naj bi ostal pri njem in mu pomagal pri kmetiji, kar bi bil tudi prav rad storil, ako ne bi bil že poprej teti obljubil, da pridem v Švajco in jej pomagam pri tergovini; bila je vdova in imela edinega sina, ki je pa še obiskoval šole in bil nezmožen za tergovski posel. Poslovim se tedaj od brata, grem v Ljubljano, položim nekaj denarjev v hranilnico, z ostalim pa se podam v lepo Švajcarsko deželo.

Jakle. Boštjančev Vide je bil tudi v Švajci, kjer — —

Grabijan. Tiho pravim! in ne mešaj se v govor, dokler eden pripoveduje.

Skerben. Dobrih pet let sem bil v bogati Švajci pri svojej teti. Porabil sem zlati čas v prid svoje tete in pa v svoje lastno izobraženje. Nobena reč me ni tako veselila, kakor kmetija, v kateri so Švajcarji prav dobro izurjeni in verli gospodarji.

Prašnik. Kaj pa da, Švajcarji imajo denarje!

Grabijan. Tri sto medvedov! Ta tudi ne more tiho biti.

Prašnik. Prosim za odpuščanje, samo spozabil sem se.

Skerben. Zmeram sem imel željo se zopet v svoje ljube slovenske kraje in med svoje domače ljudi poverniti, tukaj si kako posestvo kupiti in prav pridno kmetovati. Pisal sem tedaj svojemu bratu, da bi mi sporočil, kedar bo kakšina dobra kmetija na prodaj, pa — zastonj sem čakal ugodnega odgovora.

Župan. O pri nas pa je kmetij dovolj na prodaj. Tako se bo n. pr. Jaklevo posestvo v kratkem prav dober kup dobilo (se smeje).

Jakle. Kaj je vam moje posestvo mar! Jaz sem še neoženjen in delam prav po svojej volji in s tem pravim „basta“!

Prašnik (k županu). Zakaj ne bi neki ti imel jezika za zobmi, če si ravno župan, kaj?

Grabijan. So že zopet začeli! (udari z nogo ob tla). Pravim, da tiho!

Skerben. Nekega dne pa prebiram „Novice“, ktere sem celó na tuje dobival, da vsaj nekoliko pozvem, kaj se godí v milej mojej domačiji; kar zapazim v „Oglasniku“ naznanilo, da je tukaj v vašem kraji, koder sem že poprej enkrat popotoval, in se mi je zavoljo prijetne lege zeló dopadel, dobra kmetija na prodaj. Berž pišem svojemu znancu v N. — naj bi šel in ogledal naznanjeno kmetijo in ako se mu dopade, naj bi mi to berž ko mogoče naznanil. Prijatelj mi je vse na drobno sporočil in me zagotovil, da me ne bode kesalo, ako kupim

omenjeno posestvo, ki ima najmanj 46 oralov dobrega svetá in pa še druge prednosti zraven.

Smuk (prižigaje svojo pipico). To je res —, ranjki Rupnik — Bog mu daj dobro — je imel — naj — lepše posestvo — v celej naši — fari; samo — zagospodaril — je pa — vse, kar so mu nje—gov o — oče — izročili.

Župan (k Skerbnu). Potlej ste šli kmalo iz Švajce, ali ne?

Skerven. Zapustil sim kmalo potem lepo Švajco in se podal v še lepšo slovensko domovino. V Ljubljano prišedši vzamem svoj kapital z obrestmi vred iz hranilnice in takó kupim kmetijo, ktere gospodar sem zdaj jaz.

Smuk. Vi in Bog v nebesih, pa nihče drugi!

Jakle. Škoda le za lepe denarje, ki ste je dali za Rupnikovo kmetijo. S kmetijami dan danes nič ni. Zemlja ne rodi več toliko, kakor takrat, ko so še naši preddedje živeli.

Smuk. Kmetje pa delamo noč in dan in se trudimo v potu svojega obraza, kakor pravi sv. pismo, pa komaj pridelamo za davek in vsakdanji kruh.

Grabijan. Tí presneto veliko delaš tí, in se trudiš; mislim, da te ni še nobeden videl na kakej njivi, ali pa pri kakem drugem kmečkem delu.

Smuk (popravlja svojo pipico). He! vsaj mi tudi ni treba; čemu pa imam ženo, dekle in hlapce. Polna hiša jih je, pa vsi skupaj nič ne pridelajo.

Prašnik. Jaz še toliko ne pridelam, da bi mogel fronke plačati.

Župan. Za vino pa vendar imaš, naj bi ga oče Grabijan še tako drago točili.

Prašnik. Pri svojih težavah in skerbéh mislim, da vendar-le zaslužim včasih kupico vina, kaj?

Jakle. Fronki so spredej; najpred je treba za fronke prihraniti, potem za moj del znate tudi piti.

Prašnik. Kaj boš neki ti modroval, ki imaš

sam nič? Ravno prešlo jesen si mi tožil, da te gosposka za fronke rubi.

Jakle. In če me tudi, kaj to vam glavo beli! Jaz sem samec, vi pa imate precej glav v hiši, ki se jim sline cedé bolj po kruhu, nego vam po vinu.

Prašnik (jezen). Jaz pravim, da ne boš tukaj zabavljaj, kaj?

Smuk. Tiho bodi, Jakle! in ne zabavljaj drugim ljudém, ko dobro veš, da si sam na malem, in da ti znabiti v kratkem pograbiyo oče Grabijan še to mervico, s katero se zdaj bahaš.

Grabijan. Jaz nikomur zastonj blaga ne jemljem; imam le blagó v zamenjavo; vsaj pravi neka pesem: „Jaz dam ti sladčico, daj meni svoj denar.“

Skerben. Ha! ha! ha! ha!

Smuk. Le smejajte se le! Preklinjali boste še ure in minute, da ste zapustili lepo in bogato Švajco, kjer je denarjev in živeža dovolj in si kupili kmetijo posebno pri nas, kjer ni zemlja piškovega oreha vredna.

Prašnik. Kaj pa, to je pa prava božja resnica. Poskusil sem že na vse strani, pa zastonj; kar zemlja ne dá, pa ne dá; in kdo jo bo tudi silil, kaj?

Jakle. Tako je; in vam gospod, mislim, zemlja tudi ne bode čudežev delala.

Župan. Kdo vé? Znabiti tukaj gospod našo reč bolje umejo, nego pa mi.

Skerben. Ljubi moji sosedje! To vam moram povedati — pa brez vse zamere — da vi zeló slabo gospodarite; vi se ravnate vedno po starem kopitu in takó, ljubi moji, ne gre več.

Župan. Tam v Švajci, kjer ste bili vi, so pa prav učeni in pametni kmetje, to so mi večkrat moj pokojni oče, Bog jim daj nebesa, pripovedovali, ki so tudi prav pridno slovenske „Novice“ brali.

Skerben. Prosim, dovolite mi, da vas vprašam, ali ima kdo izmed vas „Novice“?

(Sosedje se pogledajo.)

Grabijan. Gospod fajmošter mislim, da je imajo, potlej pa tukaj pri županu imajo nekaj že zelo starih listov zgorej pod streho, kamor so je po ranjkem očetu zmetali.

Eden sosedov. Kaj pa so „Novice“ ali so to kakšne bukve ali kaj?

Župan. „Novice“ so take „cajtinge“ ali kakor so moj ranjek včasih rekli „časopis“, ki prinaša razne novice od vseh strani sveta.

Prašnik. No! čemu pa je treba kmetu vedeti, kaj se po svetu godi! Za kmeta je najbolje, da nič družega ne vé, kakor to, kar nam gospod fajmošter o nedeljah s prižnice povedó, kaj?

Skerben. Ali vam pa gospod fajmošter s prižnice tudi povedó, kako se polje obdeluje, kako se živina redi, kako se sadje sadi in požlahnuje in kako se sploh kmetijstvo pospešuje?

Prašnik. Mar to „Novice“ povedó?

Skerben. Ravno „Novice“ in pa druge koristne knjige so, ki vam kažejo pot, ktero bi imeli hoditi, da ne zaostanete za drugimi národi, ki z vsakim dnevom bolj napredujejo. Vaše slabo gospodarstvo je žalosten nasledek, ker nič ne berete; kdor pa nič ne bere, ta le prav malo ali pa celó nič ne vé. Sosebno so naše slovenske Novice kaj podučljive za kmeta, ker ne donášajo samo novice iz raznih slovenskih in tujih krajev, ampak tudi izverstne in tehtne spise in nauke o poljedelstvu, gospodarstvu, rokodelstvu itd.; zató se tudi po vsej pravici imenujejo „gospodarske in kmetijske Novice“. One podučujejo prav po domače, kako se sadje prideluje, kako se dobro in vspešno gospodari in dajejo še veliko družih, zlatá vrednih naukov pridnim kmetom, ki je marljivo prebirajo. — Na Švajcarskem kmetje vse drugače radi beró, kakor pa pri nas. Dobre nauke, ki jim je knjige in časopisi dajejo, tudi obdržé in se po njih ravnajo. Zató so tudi tam boljši gospodarji, nego pri nas, ki nimajo kmetje nobenega

vodila, po katerem bi se ravnali, ampak ravnajo se, kakor sem že djal, le edino po starem kopitu. Veliko je ljudi po daljnem svetu, ki vsako leto obilo pridelajo, ki imajo žita in sadja zadosti in ki jim tudi denarjev ne manjka. Ti ljudje svoje sreče nikomur ne zavidajo, marveč še želé, da bi tudi drugi ljudje srečni bili in premožni. Ravno iz tega namena pa tudi po raznih časopisih in knjigah priobčujejo, kako se ima delati in gibati, da se doseže prava sreča. Iz tega prav lahko razvidite, da kdor ne bere, tudi ne vé, kako drugi ljudje delajo in ravnajo, da pridejo iz malega na veliko.

Župan. Jaz moram priterditi, da so tu gospod resnico govorili. Moj oče so še precej radi brali, in tudi veliko bolje gospodarili, ko jaz; ker od tistihmal, kar so oče umerli, ni več tako obilnih pridelkov pri hiši, kakor so bili poprej.

Grabijan. In ker so tvoj oče dobro gospodarili, zato si tudi ti precej premoženja za njimi podedoval.

Jakle. In s premoženjem vred tudi županstvo; kajti, kedar zapraviš premoženje, z Bogom — tvoje županstvo.

Prašnik. Kakó pa neki ravnajo kmetje po drugih krajih, da jim gre vendar vse bolj po sreči, kaj?

Skerben. Po tujih krajih derže kmetje veliko več na travnike in senožeti, nego pa pri nas.

Smuk. So pa tudi gotovo veliko boljši, ko pri nas.

Skerben. To ravno ne; ampak gospodarji tujih krajev imajo navado, da svoje izsušene travnike tri leta s poverstjó lepo preorjejo in je predelajo v njive, v ktere nasadé krompirja ali pa vsejejo žito, na zadnje celó oves in deteljo. Čez tri leta pa spremené te njive zopet v travnike in nakosé trikrat toliko, kakor poprej.

Prašnik. Na to vižo imajo res veliko dobička, pa to ravnanje tudi veliko dela stane.

Skerben. Brez dela ni jela. Po delu se ravná plačilo, to je že star pregovor naših očetov.

Župan. Pri nas je pa še ta napaka poverh, da berž na spomlad poženemo živino na travnike. Trava je še mlada in živini le kaj malo prida zaleže. Živina pa pohodi in pokončá veliko več, nego požre; tega, mislim, je tudi slabo gospodarstvo krivo.

Skerben. Živina na travnikih zeló veliko škode naredi, sosebno če so travniki mokri ali vlažni.

Prašnik. Kje pa bomo klajo za živino jemali, kaj?

Skerben. Zboljšajte travnike in senožeti. Redite le toliko živine, kolikor je dobro prerediti morete. Bolji ste dve dobri kravi, ko pa tri slabe. Potem vam ne bo gotovo klaje primanjkovalo. Skušnje tudi učé, da se živina, ki se na pašo goni, slabo ponaša in le kaj malo prida mleka daje. Koliko se zopet dobrega gnoja pogubi in koliko nesreč se na paši ne zgodi!?

Jakle. I zakaj pa hribovci svojo živino v planine ženó?

Skerben. To je vse drugače, ljubi moj! Ljudjé, ki prebivajo v hribih, imajo le malo zemlje v ravnini, in to, kar je imajo, porabijo za nasajo krompirja in ovsa. Na planinah pa imajo svoje najbolje, redivne travnike, ki niso za senó, ker trava se na planinah kaj nerada suši, — in vendar bi bila velika škoda za tečno in obilno travo, ako bi se pogubila. Dobro je tedaj, da jo živina popase. Pri vas pa tega ni treba; skerbite le za senó in otavo.

Smuk. Na pijačo smo pa že skoraj pozabili; he, oče Grabijan! prinesite ga še en polič. Kedar bom posekal travo, bodete jo pa vi pograbili.

Prašnik. Vsaj grablje ima presneto dobre, kaj?

Skerben. Prinesite ga še nama enmalo; danes naj bode, ker je nedelja, jutri pa timbolje na delo.

Grabijan. Pri nas pa tudi v delavnikih vino pijemo (vzame prazno sklenico in gre v klet).

Jakle. Zató pa smo tudi vedno dobre volje!

Skerven. „Dobre volje, mošnje kolje“ pravi zopet star resničen pregovor. S tem pa nikakor ne mislim, da ne bi smeli nikoli dobre volje biti, ampak le vse, kar delamo, delajmo s pametjo in po volji božjej, potem nam ne bode manjkalo tudi blagoslova božjega.

Več sosedov. Prav dobro ste jo povedali, mi smo popolnoma vaših misli.

Skerven. Ko bi vi vravnali vsa svoja djanja po duhu novega časa in razbili piškovo staro kopito, ko bi vse poskusili, kar se vam od pametnih in izurjenih ljudi prav živo priporoča; potem bi nastali tudi pri vas vse drugačni časi in ne bi vam bilo treba pomanjkanja terpeti. Imeli bi denarjev in blagá, kakor ga imajo po tujih krajih in vse drugače in boljše bi živeli.

Prašnik. To je res, da smo nevedni ljudje in tudi moramo spoznati, da je naša nevednost že marsikterega v naši fari na beraško palico spravila, kaj?

Smuk. In ti si gotovo najnevedniši v celem naši fari.

Jakle (zabavljivo). Jaz pa mislim, da je v naši družbi tukaj več takih, ki ne vedó, da otroci domá kruha prosijo.

Prašnik. In ki bi radi svoje skerbi v kupici vina pozabili?

Smuk. Neumni sicer nismo in nevedni; da se nam pa slaba godi, tega so krivi sedanji slabi časi in če bodo ti dolgo terpeli, jela se nam bo pamet mešati.

Jakle. Mislim, da se vam, sosed, že davno v glavi meša (prižiga drugo smodko).

Prašnik. Jaz pa mislim, da bode treba drugače začeti. Dela se bo treba bolje lotiti in kar se nam dobrega svetuje, morali bomo poskusiti, kaj?

Zupan. Da pa zvemo, kar se nam dobrega svetuje, treba bo, da bomo tudi mi pridno brali in

nam v prid spisane knjige tudi nekoliko premišljevali.

Skerven. Vi ste pravo zadeli. Knjig in časopisov se pa tudi ne manjka, ki so pisani v prostem lahko umevnem domačem jeziku. Jaz sam imam precej lepo zbirko domačih knjig; prav rad vam je posodim, da je berete in se iz njih podučujete.

Župan. In jaz se bom na „Novice“ naročil in je bom posojal sosedom okrog.

Jakle. Jaz pa znam brati, kakor gospod fronkar, bral bom tedaj sosedom ob nedeljah kaj naprej.

Smuk. Radi bomo poslušali, če boš le kaj takega bral, kje se dobé zakladi ali „šaci“.

Prašnik. In kako se brez vse nevarnosti izkopavajo, kaj?

Grabijan. Brez da bi imeli kaj s škrtljem opraviti.

Župan. Ali pa z nočjó, ki jo je Bog ustvaril, da bi človek počival in si trudne ude okrepčal.

Skerven. Ravno vaš kraj tu je posebno bogat na zakladih. Na vsakem vertu je namreč zakopan zaklad, ki se da izkopati z majhenim trudom in ne da bi imeli kaj opraviti s peklenšekom ali pa černo nočjó. Ravno iz tega namena sem se tudi jaz v vaš bogati kraj naselil.

(Sosedje se debelo pogledajo).

Smuk. Vi ste tedaj k nam prišli, da boste po naših vertéh zaklade kopali?

Prašnik. In to brez vsega našega dovoljenja, kaj?

Grabijan. Ko sem vas v prvič videl, mislil sem si, ta človek zna več, nego samo hruške peči. In res nisem se motil. Ūni dan vas vidim na vse zgodaj po vertu hoditi in prav skerbno ogledovati vsako drevó; posebno ste se pri nekem malem drevescu prav dolgo obotavljali in ga opazovali od korenine do verha.

Prašnik. Pod drevescem je gotovo zaklad zakopan, ne?

Smuk. Pod staro tepko, ki je zadej za mojo hišo, ste preteklo sredo precej veliko luknjo s svojo palico proti korenini izvertali, kakor da bi nekaj iskali.

Jakle. Zgovorjeva Urša mi je pripovedovala, da ste jo enkrat mimogredé vprašali, koliko let bi bila lipa stara, ki stoji pred hišo.

Prašnik. Vidkov Janez, ki vam streže, mi je pravil, da imate polno omaro zeló čudnih knjig; v nekterih so celó drevesa namalana.

Skerben (si ušesa tiščí). Zadosti, zadosti, ljubi moji! Vašega blaga si nikakor ne mislim prisvojevati; prišel sem le, da bom zaklade kopal po svojem lastnem novem zemljišču, za ktere se vaš ranjki sosed še zmenil ni. Če vam pa je drago, tudi vam prav rad pokažem, kakó se zakladi izkopavajo, in to brez vsega plačila.

Več sosedov. To nam bo ljubo, prav ljubo! Vsaj vam hočemo tudi plačati.

Jakle. Jaz vam prav rad prepustim polovico izkopanega zaklada.

Prašnik. Primaruha! na mojem vertu ga tudi ne boste zastonj kopali, kaj? (si na novo napolni kupico z vinom).

Župan. Jaz pa vse drugače mislim; gospod tukaj mislijo le naša sadna drevesa, ki nam malo sadja donašajo.

Skerben. Vi ste moja misel prav dobro zadeli.

Grabijan. Kaj? — drevesa! — Za ves sad, ki ga rodé drevesa v naši fari ne dam še kaplje ne iz sklede pod pipo nastavljene.

Jakle. Ha! ha! ha! in to so zakladi!?

Smuk (jezen). Gospod! ali znabiti mislite, da smo mi norci.

Prašnik. Drevesa v naši fari niso prav nič vredna, kaj?

Skerven. Na vaših vertéh se prav lahko vidi, da sadno drevje prav malo, ali celó nič ne obrajtate. Vendar bi pa radi v jeseni prav veliko sadja za jed in prodajo imeli. Koliko lepega denarja se ne dobi za posušeno in sirovo sadje, koliko zopet za les itd. Ako pomislimo ves dobiček, ki nam ga sadno drevje daje, moramo reči, da je vsako sadno drevo velik zaklad božji pri hiši. Ne smemo tedaj rok križem držati, ampak sadno drevje moramo saditi in prav pridno oskerbovati, ako nam je drugače kaj mar za živež in lepe denarje. Švajcarski kmetje vsako leto veliko sadja pridelajo; nekaj ga potem obderžé za dom, nekaj ga pa prodajo. Z denarjem, ki ga za sadje skupijo, plačajo davke in še marsikteri goldinarček vtaknejo v mošnjiček. Gola resnica je: kjer ni videti sadnega drevja, tam ni pridnih gospodarjev, ni pridnih kmetov.

Smuk. Pri nas se trud ne izplača, ker, kakor se sami lahko prepričate, v naši fari je le premalo sadnih dreves.

Skerven. In zakaj? ker jih vaši predniki niso sadili. — Čez deset let imate lahko sadja dovolj. Vaši otroci in družina bodo imeli sadja zadosti za sirovo jed in za kuho. — Verjemite mi, da boste s sadjem veliko kruha prihranili in marsikteri krajcarček vam bo lahko v hiši ostal. Suho sadje pa boste tudi prav dobro prodali.

Prašnik. Vse je res, kar pravite; ali le verjemite nam, da pri nas zemlja ni za to.

Skerven. Bi le rad vedel, zakaj neki ne!

Prašnik. I no! po vertéh pojdite in prepričali se boste. Malo sadnega drevja imamo, pa še to je vse bolešno, trohljivo ali suho, takó da ni za nič.

Grabijan. Še to, kar imam drevja, bom posekal in v ogenj pometal.

Skerven. Da vam drevje boleha, tega ste le sami krivi, ker ga ne znate rediti; prepričal sem se

tega, ko sem sem ter tje po vasi nekaj dreves ogledoval.

Župan. In ljudje so koj mislili, da iščete zakladov.

Skerven. Sadna drevesa so tudi najbogateji zakladi, ki je imate na svojih vertéh; nujte je le pridno izkopávati.

Župan. Veseli nas, da boste naš sosed; gledali in opazovali bomo, kako boste vi ravnali, in če bo dobro — —

Smuk (mu seže v besedo). No! za moj del; če bo dobro, vas bomo tudi posnemali.

Skerven. Mene bo pa prav v sercé veselilo, ako bom videl, da so moji sosedge na pravej poti k premoženju, od ktere ste se, bodi ga Bogu milo, daleč zgubili.

Eden sosedov. Tukaj gospod imajo že prav; bili so daleč po svetu in kakor so ravno poprej rekli, kmetije so skerbno opazovali.

Jakle. In kdor po svetu gré, marsikaj zvé; tudi jaz sem se do malega prepričal, da skoraj povsod bolje kmetujejo, nego pri nas.

Župan (k Skerbnu). Ker nam sadjerejo tako živo priporočate, zató vas bomo prosili, da nam boste včasih kaj več o tej reči povedali.

Skerven. Prihodnji mesec bom na svojem vertu delal; pridite, da boste videli, kako jaz delam in tako delajte potem tudi vi.

Smuk. No! prosili vas bomo, če smemo priti.

Skerven. To me bode zmeraj prav veselilo. — Zdaj se je pa že noč naredila in moja navada je: z nočjo vred tudi doma biti; kar se pa enkrat človek dobrega privadi, od tega se ne sme nikoli odvaditi.

Prášnik. Kakor je videti, ste vi zeló delaven, skerven in priden gospodar, kaj?

Skerben. Z delavnostjo in skerbjo se pa mora še zmernost družiti, ako želimo, da nam drugače pridnost dobiček donaša.

Župan. Prav imate, jaz bom šel koj z vami.

Več sosedov. Počakajte še enmalo, gremo vsi skupaj. Oče Grabijan! kaj smo zatrošili?

Grabijan (se zavzame). Kaj?! danes pa že tako zgodaj domú? Vsaj otroci menda še ne jokajo.

Prašnik. Kdo vé, če ne?

Grabijan. No, Smuk, ti ga boš pa vendar še enmalo.

Smuk. Kaj? ravno jaz ne; danes sem se spa-metval.

Grabijan. Par krajcarjev za poliček vina te ne bode nikoli spravilo na beraško palico.

Jakle (glasnó). Koga!? Majhen potok naredi veliko vodó, celó — povodenj; jaz ga tudi več ne pijem! — Preden vendar gremo, bomo vsaj še enkrat vsi zapeli našo ljubljenko očetu Grabijanu za slovó. (Zapoje:)

„En kmetič je bil,
Ki je rad vince pil,
Kozarček ga je izpraznil,
Je družega nalil;“ itd.

(Sosedje plačajo svoj trošek, vošijo lahko noč ter gredó pomenkovaje se proti domu).

II. Kako se da staro, bolno drevo zboljšati.

Po prejšnem pogovoru v Grabijanovej kerčmi je preteklo nekaj dni. Nastali so prvi dnevi mesca svečana. Zima je nekoliko pojenjala in gorkejši dnevi so prihajali. Zemlja se je jela po malem tajati in tudi sneg je polagoma zapuščal njive in travnike. — Nekega jutra kmalo po zajterku je bilo videti na županovem vertu nekaj sosedov, ki so sem ter tje hodili in sadno drevje ogledovali. Bili so: stari Prašnik, Smuk s svojo turnčkasto pipico, Jaklev Tine in župan.

Smuk (k županu.) Le poglej, kako število sadnega drevja imaš v svojem vertu, in vendar nisi preteklo jesen skoraj nič sadja pridelal.

Župan. Bilo je slabo leto, in kakor za vse drugo, tako tudi za sadje.

Prašnik. Jaz v svojem sadonosniku že skozi več let ne dobim prav nobenega sadja, mislim da je pri nas za sadje zmeraj slabo leto, kaj?

Smuk. Pri meni je ravno taka.

Jakle. In naš novi sosed Skerben nam trobi, da so sadna drevesa celó najbolji zakladi!

Prašnik. Le-sèm naj bi prišel, in se prepričal, koliko dreves, v jeseni pa — prav nič sadja.

Smuk. Jaz res ne razumem, kaj ta človek misli o sadji, o drevji in svojih zakladih.

Jakle. Ravno kar tamle po cesti gre, pokličimo ga noter.

Prašnik. Kaj pa! da nam ne bode v drugo očital, da smo nemarni; sadnega drevja imamo še precej nekaj, ali to je, ki noče roditi, kaj?

Smuk. In temu mi nismo krivi.

(Pokličejo Skerbna v vert.)

Skerben. No! kaj pa tako zgodaj v vertu delate?

Prašnik. Zdaj le tukaj pogledjte, koliko sadnega drevja, v jeseni se pa boste čudili, ko boste videli, da ne bo prav nič sadja.

Jakle. Vaše modrovanje o sadjereji je tedaj prazno.

Skerben (ko se nekoliko po vertu ozré). Tri sto medvedov! To le drevo tukaj ima raka.

Župan (se smeje). Kaj ste rekli!? Drevo ima raka?

Skerben. Rekel sem, da je to drevo tukaj bolno in bolezen se imenuje „raka“.

Prašnik. Ha! ha! ha! Vse svoje žive dni nisem slišal, da bi drevo imelo raka, kaj?

Smuk. Ranjki Hlebčev Tomaž ga je imel na nosu in je na njem tudi umerl.

Jakle. Oče Smuk! vi ga boste tudi dobili, ako ne boste bolj po malem pili.

Skerben. To drevo ga pa že ima in bo tudi v malo letih popolnoma zamerlo.

Župan. I kako pa poznate, da ima drevo raka?

Prašnik. Jaz sem prav radoveden.

Skerben. Kedar se po drevesnem deblu ali po vejah kakega drevesa rujave, černe kraste izpusté in se grampaste gruče narejajo, da se koža razpoka in od drevesnega debla odstopi, les pa čern postaja, kakor da bi bil ožgan, tedaj je to gotovo znamenje, da ima drevo raka.

Župan. Odkod pa ta bolezen pride?

Skerben. Ta bolezen se naredí, če se koža na deblu tisti čas, ko je še muzga v drevesu tekoča, odere ali rani. Naredi se pa tudi, če sok v drevesu zmerzne in se razširi, da cevke, po katerih se sok pretaka, popokajo. Ko zima odjenja in drevo sok požene, zliva se ta sok med kožo in les, kjer se spridi in vre; koža in les se vnameta in drevesa se je prijela bolezen, ki se jej pravi: raka.

Smuk. Ali tej bolezni ni zdravila?

Skerben. Temu se pomaga, ako se v spomladi,

dokler še muzga ne teče, oškodovani drevesni deli lepo izrežejo in storjene rane dobro zamažejo. Če se pa to ne stori, je drevo zgubljeno.

Župan. Škoda! to drevo je nekdam prav žlahten in okusen sad rodilo.

Škerben. Kakor vidim, imate vi prav veliko starega drevja, ki vam pa ne rodi, ker ga nočete zboljšati. Kdor hoče, da mu bode staro drevje sad rodilo, mora ga vsako leto pridno trebiti in snažiti. To pa vselej takrat, dokler še ni drevje muževno, tedaj od meseca listopada do spomladi; — zdaj meseca svečana se to še lahko zgodi, vendar pa je že zadnji čas za tó.

Smuk. Prosim le za eno besedo. Poprej ste rekli, da se drevesne rane zamažejo; kakošno pa je to mazilo?

Škerben. Mazilo za take rane se naredi iz dveh tretjin ilovice, iz pol tretjine živega apna in iz pol tretjine govejega blata, kar se z vodo prav dobro pomeša, da mazilo volno postane.

(Gredó dalje po vertu; Škerben se zeló čudi in zavzema.)

Župan. Kaj se vam pa tako čudno zdi?

Škerben. Ljubi moj! kako neki vam bodo drevesa sad rodila, ki so polna mahú.

Smuk (vleče svojo pipico). Ali mah — drev — juško — — du — je?

Prašnik. Berž ko ne, kaj?

Škerben. Mah se v kožo zajé in drevesu sok pije; drevo ima premalo redivne moči, ne more vspešno rasti, še manje pa sadje roditi.

Jakle. Moja drevesa so polna mahú.

Škerben. Sadnemu drevju morate vsako leto prav dobro in do čistega mah otrebiti, potem pa vso deblo z apnom pobeliti. Če je mah tudi po vejah segel, morajo se tudi veje otrebiti in z apnom pobe-

liti. Apno ne bo le mahú zaterlo, ampak bo tudi vse merčese, ki so se v skorjo zaredili, pokončalo. Ako boste tako ravnali, se vam bo drevo na novo pomladilo, in v kratkem zopet rodilo.

Smuk. Jojmene! kako je škoda, da nisem tega že poprej vedel!

Prašnik. Tvoje drevje je menda tudi z mahom prav na debelo obloženo, kaj?

Jakle. In spodej pod mahom ima polno živali in merčesov, da ga grizejo in jedó, da se Bogu usmili.

Skerben. To drevo tukaj bodo pa mravlje snedle.

Župan. Res je takó! Tega merčesa je vse polno na mojem vertu; ali se temu ne da pomagati?

Skerben. Prav lahko, če se mravljišče s kropom popari. Pa tudi če se kolofonija z laškim oljem v ponvi na žerjavici raztopí; ta zmes redka postane, in s tem mazilom se drevesno deblo za dobra dva črevlja nad zemljo namaže. Ta pomoček gotovo mravlje prežene. — Mravlje se pa tudi odpravijo, če se kos prav smerdljivega mesa na mravljišče postavi, ali pa, ako se majheni koščeki kafre okoli drevesnega debela denejo. Nekteri pa tudi priporočajo, da je dobro, če se z žganjem, v katerem je nekoliko kafre raztopljene, drevesna skorja namaže.

Prašnik. Lejte si no, koliko prav lahkih pomočkov — in mi si vendar ne vemo pomagati, kaj?

Župan (k Skerbnu). Kdo bi si bil mislil, da znate drevje tako dobro zdraviti!

Jakle. Pri nas je veliko bolnega drevja, marsiktero petico boste zaslužili.

Skerben. Kar vem, to vam prav rad zastonj povem in veselilo me bode, če se boste po mojem dobrotnem svetu ravnali.

Župan. O kar to zadeva, vsigdar!

Prašnik. Bog! da nam kdo kaj dobrega pové in svetuje, kaj?

Skerven. Una veja tam-le na jablani je snetjava.

Smuk. Pri nas pravimo, da je žito snetjava.

Prašnik. Ne pa veje po drevji, kaj?

Jakle. Razložite nam to reč bolj na tanko.

Župan. Res bi vas prosili.

Skerven. Snetjava veja ne raste, pa tudi ne rodi. Ona požene kratke in košate, od drugih vej zeló razločne mladike, ki so kakor gost germič ali metla in imajo zagorelo barvo. Mraz je tega kriv, ki je muzgo skazil, da veja take mladike poganja. Vse take veje je treba pri deblu gladko odsekati in ravno z drevesnim mazilom zamazati. Ta bolezen se prav rada prikaže na jablanih in črešnjah.

Župan. To drevesce tukaj nič kaj lepo ne raste.

Skerven. Vsaj tudi ne more, ker ima preslabo zemljo. Zdaj v spomladi mu odvzemite okrog in okrog nekoliko puste zemlje in pridenite mu kaki dve lopati cestnega blata in nekoliko boljše zemlje; ne bode vas kesalo.

Župan. To drevo se mi posebno čudno zdi; vsako spomlad ima lepe in debele veje, v jeseni pa prav nič sadú.

Skerven. Drevo ima preveč soka; preobilen sok pa zamori cvetne popke, iz katerih se naredi sladko sadje. Človeku, ki je poln kervi, zdravniki nekoliko kervi puščajo; ravno tako je z drevesom, če ima preveč soka, treba mu ga je nekaj izpustiti.

Prašnik. Treba je po padarja poslati, kaj?

Skerven. Nič družega ni treba, kakor prav oster nožek. Kedar je enako drevje v spomladi

sočnato, se na deblu koža sem in tje prereže. Pri teh rezih nekoliko soka odteče, drevo zopet cvete in rodi dosti dobrega sadja.

Župan. Tega nisem še nikoli slišal.

Smuk. Gotovo še marsikaj nisi slišal.

Jakle. Pri Grabijanu sem videl hruško, ki je pri korenini zelo trohljiva; kako neki ta bolezen nastane in ali je kakošen pomoček zoper njo?

Skerven. V tej bolezni drevesno deblo v sredi po sterženu gnjije in votlo postaja. Drevo začne včasih od zgorej, včasih od spodej trohneti. Če drevo od zgorej trohni, prišla je trohljivost od slabega cepljenja v precep, kjer ni bil dobro zamazan in pa slabo zavezan, da je o deževnih dneh voda va-nj tekla in tako je začel steržen gnjiti; takemu drevesu se ne da pomagati. — Če se je pa trohljivost od spodej, od ranjene serčne korenine začela, mora se deblo prav nizko pri tleh precej debelo prevertati in v drevo taka luknja izrezati, da se s kakim krivim ostrim železom trohljivi les lahko izpraska. Luknja pa mora odperta ostati, da zrak moker in trohljiv les osuši in tako naprej več ne trohni. Ker se pa večidel poprej ne more poznati, da drevo znotraj trohni, kakor tedaj, ko že trohnina na visoko po drevesu seže, se drevo več ozdraviti ne more.

Smuk. Poglejte no to-le drevo tukaj, kako grampasto gerčo ima!

Skerven. To je smolika in se naredi, kedar drevo po koži černo prihaja ali pa muzga iz njega solzi. Muzga se kakor smola sterdi in sčasoma grampasto bunko naredi, kar je sadnemu drevesu zelo škodljivo. Ta bolezen pa le koščene sadonosnice zadeva.

Jakle. Ali znate taki bolezni tudi „recept“ zapisati; na mojem vertu je veliko smolikovega drevja.

Skerben. Ta bolezen se odpravi, če se smolna gerča prav dobro do zdravega lesa izreže, rana pa s cepilnim voskom zamaže in obveže. Neki skušen vertnar pa priporoča zoper to bolezen pogostno obvezo z mokrimi cunjami, po kateri se gumij zmehta in prav lahko odpravi.

Župan. To drevesce tukaj dobiva po leti rumeno perje, raste prav klaverno in sadje, če ne popada, je pa drobno, pusto in neokusno, kaj je neki temu krivo?

Skerben. Drevesce ima zlatenico in to zavoljo tega, ker je preveč v suhej in pusteji zemlji. Če mu hočete zlatenico odpraviti, morate ga skerbno zalivati, mu dobro pa ne premastno gnojiti in okrog debla dobre rodovitne persti nasuti.

Župan. Kdo bi si bil mislil, da imajo drevesa bolezní, kakor ljudje in potrebujejo enako ljudem tudi zdravil!

Skerben. Ako so sadna drevesa že popolnoma dorasla in vendar ne rodé, treba je vselej vzrokov iskati, ki jim rodovitnost zadržujejo. Zapomnite si tedaj:

1. Če je drevo v pusteji, nerodovitnej zemlji, kjer komaj živež za les in perje dobiva, takemu drevesu se mora zemlja globoko odkopati; ter z gnojem in mastnejšo perstjo zboljšati.

2. Če je staro drevo že debelo, in terdo skorjo obredi, ali pa mu veje senco delajo, da ga ne more solnce obsevati in mu zadosti lesa ogreti, takemu drevesu se pomaga, če se mu stara in mertva koža čisto vzame in tiste veje odpravijo, ki mu senco delajo.

3. Če se je drevo že postaralo in neha roditi, da se pomladiti, če se mu veje za komolec od debla

odžagajo in le kake štiri ali šest vejic do družega leta pusté. Tudi mah in skorjo je treba odergniti in pri koreninah zemljo zboljšati. To vse se pa mora storiti, dokler še ni drevje muževno, tedaj kakor sem že rekel, zdaj je že zadnja doba za-tó, sicer drevo usahne in se posuši. — Veje se pa morajo tako odžagati, da bodo rane doli ali po strani zaobrnjene, da jim moča ali suša ne more toliko škodovati; vse rane se morajo z mazilom lepo zamazati.

Smuk. Kaj pa vse to pomaga! Pozneje pridejo gerde, požrešne gosenice in objedajo perje in cvetje, da je joj!

Prašnik. Le ne prenagli se! Znabiti bodo gospod Skerben vedeli tudi povedati zoper gosenice kaj?

Skerben. Gosenice so sadnemu drevju zeló škodljive živali; treba je je prav skerbno zatirati.

Jakle. Hm! jaz bi rad vedel, kako neki?

Skerben. Gosenice se zatarejo, če pozno v jeseni ali pa zgodaj v spomladi njih zalégo v zavitem suhem perji marljivo obiramo. Če so se pa gosenice že po drevji razlezle, moramo vsak večer pozno in pa zjutraj zgodaj veje lepo otresati, da bodo gosenice odpadle. Pod drevo se kaka plahta ali rjuha pogerne, da se vjamejo in v ognji pomorijo. Tudi po drevesnih razpokah je večkrat vse polno gosenčje zalege, ktero je treba prav skerbno trebiti in zatirati in ravno zdaj ta mesec je najlepši čas za to.

Župan. Bral sem enkrat, že ne vem dobro kje, da tudi nektere tice prav veliko gosenic pokončajo.

Skerben. Veliko tic je, ki so že od Boga namenjene, da nam škodljive merčese obirajo in zmanjšujejo. Ni tedaj prav tice pevke loviti ali je celó moriti; še le privaditi je moramo na verte, da nam

bodo drevje škodljivih gosenic obirale. Taki pridni varhi sadonosnega drevja so: velika in mala senica, berglez, detal, taščica, penica in še več družih, ki samo od červov živé in prav pridno gosenice pobirajo.

Smuk. Tudi zajci mladim drevesom dokaj škode prizadevajo, ker jim v hudej zimi vse mladike čisto objedó in takó oglodajo, da se drevesce težko še kedaj obraste.

Prašnik. Slišal sem enkrat, da je treba mlada drevesca s slamo oviti, da mu zajci tako lahko blizo ne pridejo, kaj?

Skerven. Pod slamo drevesce v zimskeji moči rado pozebe. Bolje je tedaj, ako se okrog drevesca bodeče ternje naveže; najbolje pa je, da se drevesce z apnom pobeli, ker pobeljenega drevesca se zajec nikoli ne dotakne, in tudi drevesce lepše raste.

Prašnik. Kdo bi si bil mislil, da bomo danes na županovem vertu toliko koristnega o sadjereji slišali, kaj?

Jakle. Zdaj še le spoznamo in vemo, da ni drevje, ampak le mi smo krivi, da nam drevje tako malo sadja donaša.

Smuk. Précej danes bom začel svoje drevje snažiti po naukih, ki so nam je tukaj gospod sosed dali.

Župan. Kar smo slišali, to bomo povedali tudi drugim sosedom, da se bodo po tem ravnali in svoje sadno drevje zboljševali.

(Hlapec pride na vert in pokliče župana v hišo, kjer ga neki tujec čaka. Sosedje se poslové in odidejo vsak na svoj dom.)

III. Kako se sadna drevesca sadé.

Čez nekaj dni potem je bila sreda in precej lep dan v postu. Župan, stari Prašnik in Smuk iz cerkve gredé obstojé pri Skerbnovem travniku, na katerem zapazijo sem ter tje nekaj jam izkopanih. Ko ravno vsi trije ugibljejo, čemu bi bile jame po lepem širokem travniku, prideta Skerben in Jakle, ki sta jo iz cerkve naravnost skoz travnik mahnila. Ko Skerben bliže pride, vpraša ga berž

Smuk: Čemú pa toliko jam na vašem travniku?

Skerben. V jame, ki je videte, bom sadil drevesca.

Prašnik. Pa toliko jam! ali ni škoda za lepi travnik, kaj?

Skerben. O kaj še! Prepričali se boste s časom, da bo ravno pod sadnim drevjem najlepša in najobilnejša trava rasla.

Župan. Je pa tudi res; pod svojo jablano najlepšo travo nasečem.

Skerben. In zakaj? zató ker pod senco ne more solnce trave osušiti. Drevo pa tudi travi ne jemlje živeža, ker trava svoj živež bolj poverhoma dobiva; drevo ga pa dobiva po svojih koreninah prav globoko iz zemlje.

Jakle. Zakaj pa je tukaj več jam, tam pa také malo?

Skerben. Zató, ker je tam zemlja premokra, in v premokrej zemlji se drevesca nič kaj dobro ne obnašajo. Tukaj pa je travnik nekoliko vveznjen in ga tudi solnce zjutraj in zvečer ogreva. Zemlja je na tem kraju bolj suha in močna; jabolane in hruške se bodo na tem mestu prav dobro obnesle.

Smuk. Ali ni vsaka zemlja za sadno drevje dobra?

Skerven. To se vé, da ne. Jablanam je treba debele, močne in mastne, hruškam pa globoke, suhe persti. Obema je tedaj treba suhega, solnčnega kraja. Češplje in slive so skoraj z vsako zemljo, razun močvirja zadovoljne; vendar pa se veliko bolje v gnojni zemlji obnašajo.

Jakle. To je zopet res; pri Vertinu v Radovicah imajo dve češplji, ki ste blizo gnojišča in vsako leto imate češpelj, da je veselje.

Župan. Kje pa dobite mlada drevesca?

Skerven. Najbolje je, ako se drevesca iz koščic in pešek izredé; kdor pa koščic in pešek ni sejal, mora si divjakov iz domače gošče poiskati. Vedeti pa je treba, da so sami taki divjaki dobri, ki se dobé na zračnem, zdravem prostoru; ki so lepi, ravni in gladki, ker taki so izrasli iz pešek in koščic, ali pa so iz drobne korenine kakega starega drevesa pognali. Glejte, ravno tam pod unim starim drevesom je precej veliko mladih češpljinih drevesic, ki so berž ko ne iz sem ter tje raztresenih koščic izrasla. Če je pustim rasti, kakor je vidite, ne bo nikoli nič prida iz njih. Izkopal je bom in je vsadil v pripravljene jame, ktere tukaj po travniku vidite.

Smuk: Tudi jaz vas bom posnemal; jama je berž izkopana.

Skerven. Le počakajte, to ni takó! Na jamo je treba tudi paziti, kako da je izkopana. Vsaka jama mora biti tri čevlje široka in ravno toliko globoka.

Jakle. Čemú ravno toliko?

Skerven. Drevesca potrebujejo rahle zemlje, širokih in globokih jam, da zamorejo svoje mlade korenice na široko in globoko v rahlej zemlji razganjati. Pri kopanji jam se mora verhna zemlja na eno, spodnja bolj mertva na drugo stran izkopane jame lepo na kupce zložiti, kakor to vse pri mojih jamah vidite. Tudi se morajo jame vsaj nekaj mesev poprej izkopati, da zemljo dež, veter, solnce, mraz in sneg nekoliko prevetrí in prerahlja.

Prašnik. Kaj pa potem z zemljo, ki je na kupcih pripravljena, kaj?

Skerben. To vam bom precej pokazal. (Vzame motiko in lopato ter izkoplje prav varno nekaj drevesic izpod starega češpljinega drevesa.) Ali ste videli? Drevesca se morajo prav previdno izkopavati, da se jim koreninice z motiko ali lopato preveč ne ranijo.

Smuk. Ali boste drevesca precej vsadili?

Skerben. Precej, da boste videli, kako se pri tem delu ravná. Povedati vam pa moram še, da ako se divjaki že poprej izkopljejo in se ne morejo precej vsaditi, jih je treba v hladnem kraji dobro shraniti; korenine jim je treba s perstjó zametati in pokriti, da ne zmerznejo. Na to vižo divjaki lahko prav dolgo stojé; to drevesce pa, ki sem ga izkopal, hočem zdaj precej vsaditi.

Smuk. Prosim enmalo za poterpljenje, da si pipo nabašem in prižgem.

Župan. Da bi muri popil tebe in tvojo pipo!

Skerben. Drevescu je treba

a) korenine in veje lepo prirezati. (Jim kaže.) Glejte! jaz porežem in otrebim posebno tiste korenine, ki sem je pri izkopovanji z motiko ranil, in sicer takó, da se vsaka rana, ki jo z nožem naredim lepo na zemljo vleže, ker potem iz njih ložeje nove koreninice poženejo. — Glejte! ta korenina tukaj v sredi se imenuje srednja ali serčna korenina, in jo moram precej dobro prikrajšati, ker ona mlademu drevescu preveč živeža jemlje; drevesce pa potrebuje le bolj majhenih koreninic, takih le, ki po strani rastejo in se zavoljo tega tudi postranske korenine imenujejo. — Na dalje je treba tudi mladike prirezati, — kakor vidite, jaz je prirežem vselej nad enim očescem ali popkom. Treba je tudi vse postranske mladike, ki bolj iz debela poganjajo, prav dobro porezati, ako hočem, da bo drevesce lepo in

visoko deblo delalo. To je pa treba vsako leto v spomladi, kedar mraz pojenja, pridno ponavljati.

Prašnik. Primaruha, da od vsega tega nismo nikoli besedice slišali, kaj?

Smuk. In pustili smo drevesa rasti, kakor je je Bog dal.

Skerben. Zdaj je drevesce otrebljeno in pripravljeno, da se vsadi.

Jakle. Le hitro ž njim v jamo!

Skerben. Le počasi, to ne gre še tako naglo. (Prosi Prašnika, da bi mu podal en ošpičen kol, ki jih je več na kupcu pripravljenih bilo.)

Prašnik (mu poda kol.) Kaj pa boste s kolom, kaj?

Skerben.

b) Kol je treba poprej v jamo zasaditi ko drevesce, da se pomeri, kako bo drevesce zraven njega stalo. (Zasadi kol in pomeri drevesce.) Tako! zdaj bo že dobro. (Vzame bet in nabija po kolu.)

Župan. Kaj?! ali kol tudi v jami ostane?

Skerben. To se ve da, in sicer na tistej strani, kjer veter drevescu najbolj škoduje.

Smuk. Vidiš, sosed! to je zavoljo tega, da vihar drevesca ne polomi.

Skerben. Tako je; zadeli ste jo.

Jakle. Zakaj se pa mora kol poprej, kakor drevesce v jamo zasaditi?

Prašnik. Znabiti pravo zadenem, če pravim, zavoljo tega, da se koreninice mlademu drevescu ne poškodejejo, ako se bi na zadnje v zemljo zabijal.

Skerben. Prav dobro ste povedali! — (Pomeri še enkrat drevesce h kolu.) Dobro je! — Zdaj pa pride nekoliko verhne zemlje nazaj v jamo, da ne bo drevesce nič bolj globoko v zemlji stalo, kakor na svojem poprejšnjem mestu.

(Jakle vzame motiko in zasuje nekoliko jame.)

Skerben. Bode že zadosti! — Zdaj se drevesce v jamo zraven kola posadi in

c) korenine se lepo poravnajo in po

jami razpeljejo ter prav rahlo z gornjo dobro in drobno zemljo zasujejo. Posebno je treba paziti na tó, da se perst prav dobro koreninic prime; zavoljo tega je dobro, da se zemlja okrog drevesca, preden se dostojno zasuje, s kalužo ali kako drugo prestano vodo oblije, ker se potem zemlja bolje h koreninam poleže. — Tako! drevesce je že zametano; treba je še, da se zgorej pri deblu perst nekoliko z nogo potlači, da bo malo poglobočena, kakor plitva skleda.

Župan. Zakaj pa to?

Skerben. Da se bo deževnica lože noter lovila. — Na vse zadnje je še treba, da se

d) drevesce h kolu priveže.

(Vzame nekaj verbinih šibic in priveže prav rahlo drevesce k zapičenemu kolu).

Smuk. Ali ni špaga za rabo?

Skerben. Špaga se le prerada v mlado drevesce zareže. Najbolje so verbine ali tudi békove šibice, ali pa lipino ličeje, katero je tudi najbolji kup.

Prašnik. Povsod je treba gledati, kje da se kaj prihrani.

Smuk. Tudi nam bo treba pamet rabiti.

Jakle. In pa bolj poredkoma k očetu Grabijanu zahajati.

Skerben. Preden se za danes ločimo, zapomnite si še naslednja pravila:

1. Kedar je mokro ali prémerzlo vreme, ne smete nikoli drevesca saditi.

2. Vsako spomlad se mora zemlja okrog drevesca na novo porahljati in sicer takó, da stoji na okrog enmalo više, nego pri deblu.

3. Tudi je dobro vsako leto nekoliko blata iz kake kaluže na zemljo okrog drevesca nasuti, in mladike, posebno postranske, skerbno obrezovati; potlej vam bodo drevesca lepo in naglo rasla in obilno sadja rodila.

Župan. Rad bi vas vprašal, ali se morajo drevesca samo mesca svečana ali sušca saditi?

Skerben. Drevesca se lahko zmeraj sadé, dokler se muzga ali sok po njih ne pretaka, t. j. od mesca listopada do konca mesca sušca. Najbolje pa, ako se sadé mesca svečana ali sušca.

Smuk. Koj jutri bom poskusil drevesca saditi, ravno takó, kakor sem danes pri vas videl.

Skerben. Je že prav! Kedar zima nekoliko bolj pojenja, vas bom povabil, ako vam je ljubo, da zopet pridete; pokazal vam bom, kako se drevesa požlahnujejo.

Vsi štirje. Oj ljubo, prav ljubo nam bode; le večkrat, kaj?

(Se poslové in odidejo.)

IV. Kako se drevje požlahnuje ali cepi.

Merzla zima je popolnoma jenjala in nastali so prvi dnevi vesele in prijazne spomladi. Nekega prijaznega jutra so se zbrali vsi štirje znani sosedje pred Skerbnovo hišo. Jakle in Smuk puhata tobak, župan pa opominja starega Prašnika, da naj popravi vozno pot čez svoj klanec v gozd, zavoljo ktere se je že več sosedov pritožilo. Skerben pride in je pokliče v vert. Na kamenitej mizi pod staro hruško je stalo razno orodje, ktero Skerben svojim sosedom razkazuje rekoč:

Tukaj vidite orodje, ki se rabi pri cepljenji ali požlahnovanji sadnih dreves: a) majhena ostra žagica; b) prav oster zakrivljen nož; c) kladvo; d) zagozdica iz terdega lesa; e) perteni trakovi, lipino ličje ali pa tudi špaga in békove šibice; f) cepilni vosek. — Preden vam bom pa pokazal, kako se drevje cepi, moram vam poprej omeniti, da se to lahko na pet ali še več načinov stori. Mi se bomo učili na

pet najnavadnih, namreč: 1) v sklad ali precep; 2) v za kožo; 3) z naklado; 4) s popkom ali očesom; 5) v zarezo. — Danes tedaj najprej, kako se cepi v za kožo in z naklado, ker ravno zdaj je najugodniši čas za to.

Jakle. Posluh, sosedje! Ne šepetajte, da bomo dobro in temeljito razumeli, kako se drevje cepi.

Prašnik. Mislim, da ni to tako lahka reč, kaj?

Skerben. Kedarkoli boste cepili, morate imeti cepiče, kajti brez teh se ne more požlahniti drevó.

Smuk. Kaj pa so cepiči?

Skerben. Cepiči so mladike od žlahnih sadosnih dreves. Te mladike se morajo že poprej odrezati, preden drevo sok ali muzgo požene; odrezane mladike se za dva palca globoko v senčnem kraji (najbolje v kleti) v zemljo zakopljejo, kjer ostanejo tako dolgo, da pride čas, ki je pripraven, da se drevje cepi.

Župan. Za cepiče se vzamejo tiste kratke mladike, ki delajo popke, iz katerih se naredi cvetje in sadje.

Skerben. Tako je! Samo toliko si morate zapomniti, da so popki na mladikah trojni, namreč: a) cvetni, b) lesni, in c) listni. Cvetni popki so debeli in okrogli in se nahajajo večidel na postranskih vejah; lesni so tudi debeli pa podolgasti; listni so pa drobni in majheni.

Župan. Ranjki moj oče, Bog jim daj dobro, so mi še kot otroku večkrat kazali in rekli: „Lej to so cvetni popki, iz katerih se naredi cvetje; to so lesni, iz katerih postanejo nove mladike, in to so pa listni, iz katerih se dela perje.“

Skerben. Prav dobro so vam je razložili.

Jakle. Kedar se drevje cepi, ali se morajo na cepičih vsi trije popki nahajati?

Skerben. To ravno ne; samo lesni popki so za cepljenje dobri, ker ti nove mladike delajo.

Smuk. Kje se pa dobé cepiči?

Skerven. Za cepiče so le enoletne mladike najboljše in te se dobé verh vsakega žlahtnega drevesa; naj bo drevo mlado ali pa staro, samo da ima zdrav les in lepe frišne popke. Na vsakem cepiču se pusté po trije popki, iz katerih mladike poženo.

Jakle. Zakaj se ne sme več popkov pustiti?

Skerven. Ni varno, ker so potem nove mladike preveč slabe; — bolje je, da dela cepič manj, pa terdnih mladik, kakor pa veliko, pa slabih. Tukaj vidite, kakšni morajo cepiči biti (vzame iz bližnje košare pripravljene cepiče in jim je kaže.)

Prašnik. Dà-te, to so lepi cepiči! Kje ste je dobili? Pri nas gotovo ne, ki nimamo skoraj nič prida sadnega drevja, kaj?

Skerven. Minulo je že nekaj tednov, da sem si je v bližnjem grajskem vertu izprosil, in potlej v svojej kleti skerbno hranil.

Smuk. Res da, v grajščini imajo dokaj žlahtnega drevja.

Župan. Zakaj bi se pa cepiči ne smeli še le zdaj z žlahtnih dreves vzeti?

Skerven. To se tudi lahko stori; pa bolje je, kakor sem že rekel, da se cepiči poprej pripravijo, preden začne drevje sok gnati. Pri črešnjah, višnjah in drugem koščenem sadji je treba cepiče vselej poprej pripravljene imeti, ker je omenjeno drevje že večidel muževno, ko še sneg leži, in potem niso več za cepljenje dobri.

(Vsi občudujejo lepe in zdrave cepiče.)

A. Cepljenje v sklad ali precep.

Skerven. Ker imamo vso potrebno pripravo, pokazati vam hočem najpred, kako se v sklad ali kakor nekteri pravijo v precep drevje požlahnuje. Pazite tedaj!

Jakle. Posluh, sosedje!

Skerben. V sklad cepimo divjake vsakega plemena, ki so najmanj za moški palec debeli. To delo se najbolje pospeši, ako se cepi, kedar se sok ali muzga pod drevesno kožo začne pretakati; za marelice, breskve in črešnje je tedaj ravno zdaj najpripravniši čas. Hruške ženó še le mesca sušca, jablane pa še malo pozneje. Tukaj, kakor vidite, je en takšen divjak, kakor sem že poprej omenil in v tega hočemo cepiti. (Vzamejo žagico.) Divjak se mora tam, kjer ima najlepši les in pa lepo, gladko kožo kake tri čevlje od tal lepo počez odžagati. Da se mi pa lepa gladka koža pri žaganji ne oskruni ali zaterga, primem z levico divjakov veršiček in — aló, proč ž njim! — Prežagan divjakov verh se zdaj z ostrim nožem nekoliko pogladi in poravná. Zdaj se nastavi nož ravno v sredo debela na steržen ter se s kladvom po noži udari, da se divjakovo deblo za dober palec na globoko razkolje ali precepi. V ta precep se vtakne lesena zagozdica, da ga tako dolgo narazen derži, dokler se cepič va-nj ne potisne (*pod. 1*). Zdaj vzamem cepič in ga z ostrim nožičem v štric lepega napetega popka tako prirežem, da ga precep popolnoma po obéh stranéh sprime, in se tako v precep potisne, da se zeleni koži ena k drugej priležete (*pod. 2 in 3*). Dobro je, da se tista stran cepiča, kjer je prvi, najbližnji popek, znotraj oberne, ker se potem veliko poprej rana zaceli (*pod. 3*).

Tako! zdaj je vse gotovo; zagozdica se izdere in precep se s cepilnim voskom zamaže in s povoščenim trakom tako povije, da dež v precep ne more. Ako je divjak zadosti debel, vtakne se tudi lahko na vsako stran precepa en cepič (*pod. 4*), samo na to je treba gledati, da se cepova tako oberneta, da sta v verhu bolj eden od drugega, kakor v dnu, ali da sta kozlovim rogovom podobna.

Prašnik. Dè-tè vendar! To je pa prijetno in prav kratkočasno delo.

Župan. Kje se pa dobi cepilni vosek?

Skerben. Cepilni vosek si jaz sam naredim in sicer tako-le: Vzamem pol funta rumenega voska, ravno toliko čiste smole in nekoliko terpentina. Vse to raztopim v velikej ponvi na žerjavici in potem zlijem to mešanico v merzlo vodo, kjer se shladi. To zmes potem stlačim z mokrima rokama v dolge kepe in — cepilni vosek je narejen.

Smuk. Tako je! Kdor zná, ta zná.

B. Cepljenje v za kožo.

Skerben. Skoraj ravno tako, kakor v sklad, cepi se v za kožo. Razložek jeta, da se prežagani divjak ne prekolje in cepič se tudi ne vtakne v precep, ampak med kožo in les na enej strani divjaka.

Prasnik. Drevje pa mora biti že muževno, da se da koža od lesa ločiti, kaj?

Skerben. Drevje mora biti muževno, to je res; ali vendar ne sme biti že zeleno. V za kožo se da do kresa cepiti.

Župan. Prosim, da nam bi to tudi na kakem drevescu pokazali.

Skerben (jim pokaže). Ko je divjak odžagan, vreže se na enej strani koža pol palca od verha navzdol z ostrim nožičem do lesa in zgorej ravno tam med kožo in lesom se kakor cepič tanka zagozdica porine, da kožo od lesa odrine. Cepič se mora pod očesom po strani doli tako prirezati, da bo cela rez na njem en palec dolga in da se mu pičlo do steržena rana naredí (*pod. 5*). Tako narejen cepič se za kožo divjaka porine (*pod. 6*), vendar se mu mora še poprej vnanja črna ali mrtva koža nekoliko postergati in le zelena koža pustiti. Vse drugo ravno takó, kakor pri cepljenji v sklad.

Smuk. Zdaj smo pa prav dobro razumeli.

Jakle. Berž ko domú pridem, poiskal bom

na vertu kakšen divjak, in cepil bom na to vižo, kakor sem danes tukaj videl.

Skerben. Jaz vam bom pa dal nekaj cepičev, katerih imam za-sé tako preveč.

Vsi štirje. Vas bomo prav lepo prosili.

C. Cepljenje z naklado.

(Skerben pelje sosede nekaj stopinj dalje po vertu.)

Skerben. Glejte! tukaj vidite več majhnih drevesec, ki so še iz pešek zaredila.

Zupan. Škoda da so še premlada za cepljenje!

Skerben. Oho! Nič niso premlada ne, ampak zdaj so ravno najbolj pripravna, da se precepijo z nakladó.

Jakle (se čudi). Al ta drevesca!?

Skerben. Z naklado se cepi, kedar so divjaki debeli kot gosje pero, in ravno ta drevesca, kakor je vidite, so zdaj najbolj pri redu. Tudi se da najhitreje in najbolje z naklado cepiti.

Prašnik. Jaz sem prav radoveden, kako se to dela.

Skerben. To se dela po prav lahkej poti. Najpoprej si poiščem cepič, ki je divjakove debelosti. (Izbere en cepič.) Na primer, ta-le bo prav dober. Tam kjer sta cepič in divjak enako debela, odrežem z ostrim nožem divjak, kjer je lepo gladek, za eno majhno ped od tal in sicer od spodej navzgor za en obilen palec na dolgo. To se pa mora v prvem hipu narediti, kar je le vajeni roki mogoče. Zdaj prirežem tudi cepič od spodnjega popka navzdol takó, da se bo na divjaka tako lepo prilegel, kakor da bi obadva eno deblo bila. Cepič se še po malem obrezuje, dokler ni prav lepo gladek. Obadva, cepič in divjak, morata imeti enako gladke, visoke in široke rane (*pod. 7*). Zdaj ju lepo skupaj zložim, da je pri obeh les na lesu, koža na koži in da se nič rane

ne vidi ter je prav pazljivo, da se kaj ne premakne, s povoščenim trakom precej terdno od zgorej navzdol povijem. Rana se še na cepiču in divjaku z razpuščenim voskom zamaže in tako smo zopet gotovi s cepljenjem z naklado (*pod. 8 in 9*).

Župan. Bog mu daj še svoj blagoslov in drevesce bo rodilo.

Jakle. Na ta način drevje cepiti, se mi zelo dopade.

Škerben. Kakor sem že rekel, je tudi najbolje, najhitreje in najlože.

Smuk. Kakšni pa so ti trakovi, ki ž njimi drevesca ovijate?

Škerben. Trakovi, kakor vidite, so perteni. Kdor jih nima doma, si je lahko v štacuni po krajcarji kupi. Povoščijo se pa tako-le: Cepilni vosek se v majhnej posodici raztopi in trak, ki se z dvema perstoma na koncu prime, se skoz vosek potegne; z dvema perstoma druge roke se pa zopet opolzne, t. j. vosek se oddergne, da trak le enmalo povoščen ostane. Takih trakov si znate na enkrat po več sto narediti, da je imate pri cepljenji vedno pripravljene.

Prašnik. Poprašal bi vas rad, kakšno drevje se pa cepi z naklado, kaj?

Škerben. Z naklado se cepijo v spomladi koščeni divjaki, kakor: marelice, breskve, češplje, črešnje in to vselej, preden drevesca muževna postanejo; hruške in jabolane pa, kedar začno muževna prihajati.

Smuk. Naši predniki se berž ko ne niso na sedjerejo prav nič zastopili, ker mi tako malo žlahnega sadja imamo.

Škerben. Tem bolje se je morate vi poprijeti, da ne bodo vaši otroci čez vas godernjali, da ste jim slabo drevje zapustili.

(Zdaj da vsakemu nekaj cepičev in cepilnega voska in kmalo potem se razidejo.)

D. Cepljenje s popkom ali očesom.

Pomlad je minula in nastali so lepi gorki večeri. Bližal se je veseli kres in male ognjene živalce, svitle kresničice, so veselo svetile sem ter tje po večernem zraku. Pod domačo lipo pred županovo hišo je sedel župan in stari Prašnik pomenkovaje se to in uno. — Skerben pride mimo, ju pozdravi in povabi, da bi prišla jutri, ako jima je ljubo, zopet na njegov vert, ker ima jim nekaj novega pokazati. — Drugi dan v jutro so že hodili župan, Smuk, Prašnik in Jakle po Skerbnovem vertu ogledovaje lepa, mlada drevesca, ki so prav vspesno in povoljno rasla.

Skerben (pride na vert). Ljubi moji sosedje! V spomladi sem vam kazal, kako se drevje cepi v sklad in z naklado; danes sem se pa namenil vam pokazati, kako se cepi s popkom ali očesom, ker ravno zdaj je pravi čas za-tó.

Smuk. Ali se druge čase drevesa ne smejo popkati?

Skerben. Samo od sv. Jurja blizo do sv. Mihela, dokler je drevje muževno, se zamore popkati, in to za to, ker je nektero drevje še le v jeseni muževno.

Jakle. Kakošna plemena dreves se pa smejo popkati?

Skerben. Popkajo se iz koščic ali pešek izraseni divjaki, ki so dve ali tri leta stari. Popkajo se pa nizko, za eno ped od tal na visoko.

Prašnik. Drevje popkati, tega vse svoje žive dni nismo slišali, kaj?

Skerben. In to je kaj lahka reč! — Tukaj-le je en divjak, ki je v to odmenjen, da ga bomo s popkom cepili. Tam, kjer ima divjak najlepšo kožo, nizko pri tleh, jo prerežem po dolgem za palec na dolgo proti tlam; od te zarezze naredim še eno od spodej počez in obedve plati prerezane kože z lesenim dletcem prav rahlo vsaksebi odločim (*pod. 10*). To je zdaj narejeno; treba je poiskati žlahno mladiko

iz ktere bomo popek ali okó izrezali; tam-le na mizi je ena taka mladika že pripravljena. (Jakle mu jo poda.) Zdaj le dobro glejte! Iz žlahne mladike izrežem popek ali oko takó, da je nad njim in pod njim za pol palca kože; pod kožo pa ravno tam, kjer sedi okó nekoliko lesá, brez ktereга se okó nikoli ne prime (*pod. 11*). Zdaj primem za list ali pero, ktero se popka derži, in ki sem ga enmalo oštucal, in zarinem popek v prerezano, razkrušeno kožo (*pod. 12.*) ter ga lepo povijem od zgorej in spodej s povoščenim trakom, vendar pa ne preterdo in takó, da okó prosto ostane (*pod. 13*). Preveza se zopet odvzame, kakor hitro se je popek v divjaka zarasel.

Jakle. Je znabiti že vse gotovo?

Skerben. Prav vse!

Župan. To je pa zeló naglo.

Prašnik. In pa prijetno delo.

Skerben. Le nekaj pravil imam vam še povedati, ktere si morate prav dobro zapomniti in se tudi po njih ravnati.,

Smuk. Radi bomo vse tanko spolnovali.

Skerben. 1. Divjaki, ki se popkajo, morajo biti dobro sočnati.

2. Prav dobro je, ako se divjaki zvečer pred popkanjem dobro do korenine oblijó, da se jim sok pomnoži.

3. Popka naj se vselej ob jutrih, kedar je ugodno in tiho vreme, najbolje po kakem dežji.

4. Da je popkanje gotoviše, naj se divjaki na dveh ali treh krajih popkajo, in če se vsi popki primejo, se le spodnji pusti, drugi se pa odrežejo. Na večih drevesih se tudi lahko po vejah popka.

5. V češpljin divjak naj se mareličino in slivino oko vloži, da se vsaj eno prime, da ne bo zastonj.

6. Ker se skoraj skoz celo leto sme popkati, še celó po zimi, morate si še zapomniti, da se v spomladi in po letu s kipečim očesom, v jeseni ali celó po zimi pa s spijočim očesom popka. Kipeče

okó še tisto leto ozeleni, spijoče pa še le drugo leto mladike požene.

Prašnik. Odtod tedaj tudi imé, ker popek ali okó vso zimo spi, kaj?

Skerben. Takó je! Na dalje zapomnite: 7. Popki, s katerimi se v spomladi popka, vzamejo se iz letnih mladik, ki se dobé na verhu žlahnih dreves, preden so muževna. Odrežejo se in se v senčni zemlji hranijo, dokler pride pripraven čas za cepljenje. Če pa hočete o kresu ž njimi cepiti, narežite verh žlahnih dreves zelenih mladik, ki imajo lepe lesne popke; te mladike poteknite za en ali dva dni v jabelko, ali krompir ali pa v mokro ilovico.

8. Koj v štirinajstih dneh se že pozna, ako se je okó prijelo, ali ne. Če se prav lahko dotaknete peresca, ki se popka derži, berž bo odpadlo, kakor hitro se je okó k divjaku priraslo in popkanje se je dobro obneslo; ako pa peresce ne odpade, se okó ni prijelo in treba je divjaka prihodnjo pomlad na novo popkati.

9. Najbolje je, če se pozno v jeseni popka.

Župan. Kaj se pa zgodi z divjakom nad očescem, ali se prav nič ne odžaga ali kaj?

Skerben. Ako se vidi čez štirinajst dni, da se je okó divjaka prijelo in da že mladiko poganja, odreže se divjak nad prijetim cepom za dobra dva palca in sicer takó, da rana na nasprotno stran cepa pride; drugo spomlad pa, ko je iz popka močna mladika pognala, se ves konec ostalega divjaka tikoma pri cepu vprek odreže in rana z voskom zamaže. Pri spijočem očesu se pa divjak še le prihodnjo spomlad koj pri cepu odreže.

Jukle. Danes ste nam veliko lepega in zanimivega pokazali.

Župan. Znamo že na štiri načine drevje požlahnovati.

Prašnik. Poprej pa še nismo vedeli, da je treba drevje cepiti.

Smuk. Naš novi sosed gosp. Skerben so nam še le oči odperli, in nam pokazali pravo pot do pridnega kmetovanja.

Župan. Ves čas svojega življenja vam bomo hvaležni!

E. Cepljenje v zarezo.

Skerben. Počakajte še enmalo! Ker se od sv. Jurja do sv. Mihela zamore drevje tudi v zarezo cepiti, hočem vam prav ob kratkem pokazati, kako se pri tem delu ravna.

Smuk. Šmencajte vendar! potlej bomo znali drevje cepiti, kakor ste nam rekli, na vseh pet načinov.

Prašnik. Bomo učeni ljudjé, kaj?

Skerben. Kedar se v zarezo cepi, naredi se v divjakovo deblo za palec dolga zareza. Potem se žlahni cepič na debelejšem koncu lepo ošili ali ošpiči, da je kakor zagozdica in da v zarezo potisnjen vso zarezo napolni. Paziti je pa treba posebno na to, da se cepičeva in divjakova koža ena k drugej lepo priležete. Cepič se na zarezi z voskom zamaže in s trakom ali ličjem povije in vse je opravljeno. V zarezo se cepi do kresa s takimi cepiči, ki še niso bili muževni, kedar so se rezali; po kresu se cepi z zelenimi mladikami, ktere se do dveh popkov lepó prirežejo.

Župan. Kako dolgo pa morajo cepljena drevesa s trakom povita biti?

Skerben. Kakor hitro je cepič za eno dlan dolgo mladiko pognal, odrahljajo se vezí pri cepljenji v zarezo, ali pa celó poberó.

Smuk. Zakaj neki to?

Prašnik. Jaz pa že vem; da se trakovi ali ličje v les ne zajeda, in mladega drevesa v rasti ne ovira, kaj?

Skerben. Prav dobro ste povedali; če so pa vezi iz popirja, ni treba te skerbi, ker popirnate vezi same popokajo.

Jakle. Kaj pravite? Ali so tudi popirnate vezi dobre?

Skerben. Skoraj bi rekel, da še najboljše.

Župan. Kedaj se pa vezi poberó, ako se drevesce ne v zarezó, ampak kako drugače cepi?

Skerben. Drevescem, ki so s popkom cepljena, poberó se vezi čez 20 — 30 dni, naj so se prijela ali ne. Pri cepljenji v sklad ali v za kožo se pa obvezila pusté, dokler se rane dobro ne zacelijo; samo takrat, ako se vidi, da se pri vezi bule delajo, morajo se hitro odstraniti.

Prašnik. Koliko lepih naukov pri sadjereji, in mi smo bili v tej reči vendar takó nevedni!

Smuk. Zdaj nam se še le oči odpirajo, da vemo, zakaj nismo toliko let nič sadja imeli.

Jakle. In da ga bomo vsaj v prihodnje imeli, moramo pocepiti vse, kar se le cepiti da.

Prašnik. In kjer so prazni, za drevje pripravní prostori, moramo drevesa saditi, kaj?

Skerben. Prav imate! — Preden se pa za danes ločimo, povedal bom še

F. Kako se mora s cepljenci na dalje ravnati, da se bodo dobro in vspešno ponašali.

Župan. Jaz sem si vedno mislil, da je po cepljenji pri mladih drevescih še dokaj opravila.

Smuk. Če je temu res taka, prosimo povejte nam, povejte. Jaz sem že spomladi nekaj drevesec z naklado pocepil in potem nisem nič družega delal, kakor da sem jih vsak dan hodil gledat, če so se prijela in če mi povoljno rastejo.

Jakle. Jaz ravno takó, ker sem menil, da je potem, ko so drevesca cepljena, že vse dobro.

Prašnik. Ali je znabiti še kaj družega treba storiti, kaj?

Skerven. Nič družega, kakor cepljence včasih za kratek čas ogledati in če jim kaj manjka, lepo poravnati.

Župan. Vse bomo prav radi storili, da bi le vedeli, kako in kaj?

Skerven. Poslušajte, bom vam povedal:

1. Če po cepljenji pogosto ne dežuje, naj se cepljenci dobro zalivajo, da jim več soka priteka, ker se potem gotoviše primejo in vspešneje rastejo.

2. Trava in plevel cepljencem živež odteguje in je v rasti zaderžuje, treba je je tedaj marljivo pleti dva — ali trikrat v letu okrog drevesec perst prerahljati in bolj slabe cepljence z dobro perstjó, blatom ali trohljivimi plevami pognojiti.

3. Ako cepljenci pod cepičem popke poganjajo, je treba, da se ti popki skerbno omervijo, preden mladike naredé, ker te mladike bi v veliko škodo mladega drevesca sok v sé vleklo. Če je pa cepljenec precej debel in krepek, naj se mu ene mladike nekaj časa pusté, da nekoliko soka žlahni mladiki prevzamejo.

Prašnik. Aha, že vem zakaj! Žlahna mladika bi se zalila in pogubila, kaj?

Skerven. Ste jo že zadeli! Nadalje si zapomnite:

4. Ako cepljenci v rasti zastajajo, mora se jim z umno postrežbo k bolji rasti pomagati. To se zgodi, ako se jim korenine okopavajo, polivajo in gnojijo in pa veje, ki je v rasti zaderžujejo, marljivo prirezujejo.

Jakle. Kako se pa veje obrezujejo?

Skerven. Mladike se ne smejo obrezovati od zgorej navzdol, t. j. proti deblu, ampak nastavi nož od spodej navzgor, da gladko odreže in kože ne zareže. Rane se s cepilnim voskom zamažejo.

Župan. Ali cepljencev ni treba presajati?

Skerven. Kedar so drevesca v tretjem letu ali vsaj tri leta stara, morajo se presaditi. Presajajo se pa v spomladi ali jeseni, dokler še muževna niso, ob tihem vremeni.

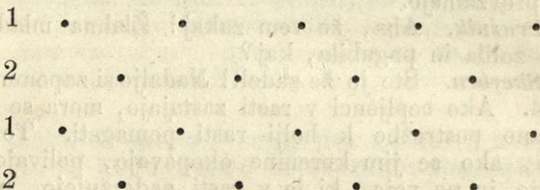
Smuk. Kedaj je je pa vendar bolji presajati spomladi ali jeseni?

Prašnik. Mislím, da je to vse eno, kaj?

Skerben. Ni ne vse eno! Jesenska presaja je boljša od spomladanske, ker se čez zimo zemlja okrog koreninic vselej lepo vleže in se potem drevesca rajša primejo. — Preden se pa drevesca izkopavajo, morajo se za-nje na drugem kraji jame izkopati, v ktere bodo presajena.

Župan. Jame se izkopljejo, kakor smo je videli, ko ste na svojem travniku drevesca sadili.

Skerben. Jame za presajo cepljencev, kjer bodo za stanovitno ostali, naj bodo lepo po versti narejene. Češplje naj bodo 15 — 20 čevljev vsak-sebi; jablane po njivah pa vsaj 8 sežnjev, ker bi drugače preveč sence delale. Po vertih se vendar svobodno malo bolj vkupaj posadé, pa takó, da se bo prva jama v vsaki drugej versti enmalo bolj noter začela. N. pr. tako-le (jim pokaže s kredo na mizo):

V. Kako se najhitreje divjaki zaredé.

Jakle. Jaz bi si rad prav veliko drevja požlahnil, ker imam dokaj prostora na svojem zemljišču, pa — kje čem divjakov dobiti?

Prašnik. To je vprašanje, ki sem ga tudi jaz zastaviti mislil.

Smuk. Po naših vertih se le sem ter tje kakšen divjak nahaja, in še ti niso dobri, da bi je cepili.

Skerben. Temu se prav lahko pomaga, če le imate dobro voljo in veselje, da bi si sadno drevje zaredili.

Župan. Kako neki? Oh, povejte nam, povejte!

Skerben. Najboljih divjakov si pripravite, ako je iz pešek in koščic izredite. Naredite si torej v svojih vertih na solnčnem in zračnem kraji majhene gredice, ki bodo imele dobro in zrahljano zemljo. V te gredice pa sejajte peške in koščice takó, kakor vam bodem zdaj le povedal.

1. Peške in koščice morajo biti od zdravega in popolnoma zrelega sadja, ker iz gnjilega ali sparjenega sadja peške nikoli ne zelené. Najbolje peške za setev so iz pustega sadja, ker pusto sadje ima posebno dobre in jedernate peške.

2. Peške in koščice zelené, kedar zimski mraz prestopjé in se snežene moče napojé. Če so pozneje sejane, kakor zemlja zmerzne, ne kalé. Jabelčne in hruškine peške se sejejo od Mihelja do sv. Jožefa. Najbolje je, če se peške koj frišne posejejo.

3. Ako peške nabirate in je spravljate, ne sušite jih nikoli na gorkem, ampak vselej na vetru, in hranite je potem v posebnem žakeljcu, kateri se obesi na suh, zračen kraj; najbolje v kakšno klet, kjer se hranijo do setve.

4. Po napravljenih gredicah se naredé verste ali grabnički dobro ped vsaksebi in po teh grabničkih se veržejo peške ter se z zemljo zasujejo.

5. Zdrave, debele in polne peške, od katerih se vé, da bodo kalile, naj se tri perste narazen t. j. ena od druge sadé.

6. Gredice, ki so s peškami obsejane, se lepo z brinjevimi vejami pokrijejo, da miši do njih ne pridejo.

7. Seme od košččenega sadja, kakor: orehi, mandelni, breskve in marelice se poldrugi palec globoko sadé; orehi se najbolje obnesejo, če se koj z zeleno kožo povpik v zemljo potaknejo.

8. Češpljine in črešnjeve koščice se pa koj po gredah veržejo, potem pa tako pohodijo, da je ena plat koščice v zemlji, druga pa zunaj zemlje ostane. Kdor hoče iz češpljinih koščic obilno lepih drevesec izrediti, naj pomeče koščice, precej ko je sad iz njih povžit, v travo, kjer je dobra perst, in vsaka koščica bo gotovo kalila.

9. Peške in koščice vsakega plemena se morajo posebej sejati ali saditi, da eden drugemu rasti ne ovirajo, zakaj nektera plemena dreves rastejo hitreje, in bi pomešane tiste zadušile, ktere kasneje rastejo.

10. Pervo leto na gredicah družega dela ni, kakor drevesca po kakem dežji opleti, če je suša, je z vodo, najbolje s kapnico ali kako lužo, poškropiti in jim zemljo vlažno storiti. To se vé, da le zvečer ali zjutraj, in nikoli ne v vročini.

11. Drugo leto se morajo vsa drevesca lepo otrebiti in jim postranske mladike gladko porezati. Pri jablanih in hruškah je dobro, če se jim tudi verhovi do petega najboljšega popka porežejo. Orehom, kostanju in drugim drevescem se pa ne smejo verhovi nikoli rezati, ker bi se potem sušiti začela.

12. Kedar so drevesca dve leti stara, se morajo varno izkopati, obrezati in na kak poseben kraj, pa redko presaditi. Drevesca se smejo presajati od vseh svetnikov do sv. Jurja, kedar je zemlja vlažna in lepo tiho vreme. Kedar se drevesca po vejicah obrezujejo, mora se posebno gledati, kakšne koreninice da imajo.

Smuk. Zakaj neki se mora na korenine gledati?

Skerven. Zató, da se jim več vejic pusti, če imajo veliko dobrih korenin; in manj, če imajo slabe korenine.

Jakle. Jaz imam zadej za svojim skednjem dovolj prostora; napravil si bom gredice, kakor ste nam ravno povedali, in koj v jeseni hočem peške in koščice sejati.

Prašnik. Na mojej „Preski“, mislim, je prav pripraven kraj za drevesca, ker leži proti jutru in ima dopoldne in tudi popoldne nekoliko solnca.

Skerben. Ravno tak prostor je najbolje za sadišče, ker drevesca se v senci slabo ponašajo, so bolehnata in se jih že v mladosti rad mah prime.

Župan. Sosedje! povsod imamo dovolj prostora, le nujmo delati po naukih, ki so je nam g. Skerben dali, in našim otrokom ne bode treba stradati sadja, kakor nam.

Prašnik. In ker se za sadje tudi denarji dobé, za denarje pa žito, imeli bodo tudi kruha dovolj.

Smuk. Za denarje se dobi tudi pijača, pili bodo tudi lože, kakor mi.

Jakle. Le škoda, da jaz nisem že poprej vedel, kar zdaj vem; gotovo mi ne bi bilo treba mojega posestva v tuje roke v oskerbovanje izročiti.

Skerben. S pridnostjo in varčnostjo se lahko zopet nazaj dobi, kar je kdo z nemarnostjo zapravil. Zatorej le delajte pridno in videli boste, da se bo znabiti že v kratkem vaš revni stan zboljšal.

Prašnik. Ko bi nas vi zmeraj takó lepo učili in nam koristne reči svetovali, bi gotovo vse drugače bilo.

Skerben. Dober svet je lahko dati, ali treba, da se spolni. Komur pa ni svetovati, temu ni pomagati. Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal. Delavnost je sreče mati; pridnemu dá Bog vse.

VI. Nekoliko naukov o sadji.

Bilo je lepega jesenskega dne. Nekega popoldne povabi Skerben svoje sosede v vert na pripravljeno malico. Kakšna krasota po širokem vertu! Jablane in hruške se šibijo pod bogato težo sladkega sadja. Češplje, slive in drugo sadonosno drevje, s koli podperto, da se mu plodne veje ne polomijo, odlikujejo se v svojej najlepšej krasoti, in obetajo

bogato plačilo pridnemu gospodarju za njegov trud, s katerim je je marljivo oskerboval. Ves vert je v tako lepem redu, da se sosedje prečuditi ne morejo. V odličnej utici pa je stalo na mizi najboljše sadje, pripravljeno pridnim sosedom za malico. Kako se sosedje čudijo in zavzemajo pregledovaje lepo, zdravo sadje, ki ga jim je sosed Skerben na mizo položil. — „Zdaj se lahko prepričate“ pravi čez nekaj časa Skerben „da, ako se drevje marljivo oskerbuje, potem tudi dobro obrodi. Sami ste mi pripovedovali, da pri ranjkem Rupniku drevje nikoli ni rodilo, in zdaj vidite, koliko lepega sadja ima drevje, ako se mu pridno streže.“

Smuk. Res je; tudi moje drevje se je precej zboljšalo, odkar se ravnam po pravilih, ki ste nam je dali.

Jakle. Na mojem vertu je letos dokaj sadja, in to zato, ker sem drevje otrebil škodljivega merčesa, ki ga je že toliko let neusmiljeno glodalo in objedalo.

Prašnik. Sam Bog vas je prinesel v naš zane-marjeni kraj.

Župan. Takega, kakor ste vi, smo zelo potrebovali v naši fari.

Jakle. Ki ne skerbi samo za svoj, ampak tudi za blagor svojega bližnjega.

Skerben. Človek mora vsaki trenutek svojega kratkega življenja na svoj lastni prid, in na prid svojega bližnjega obračati. — Da ne bomo danes zastonj tukaj na vertu, povedati vam hočem, kako je treba s sadjem ravnati, da ga boste delj časa frišnega imeli in pa lože prodali.

Jakle. Vi ste pa res predobri svojim sosedom.

Skerben. Poslušajte! povedal vam bom — —

Smuk. Posluh, Jakle!

Skerben. — a) **Kako se sadje dolgo frišno ohrani.**

Župan. Tudi kaj takega nam je vedeti treba.

Skerben. Ako hočete sadje dolgo frišno imeti, pazite na to:

1. Da ne boste sadja z dreves otresali, ker se po tleh lahko pobije, in potem začne gnjiti. Najbolje je, da ga obirate.

2. Morate skerbeti, da ga boste čez zimo mraza obvarovali; ne smete ga tedaj na merzel tlak položiti, ampak najboljši prostor za-nj je prostorna klet. Dobro je, ako se sadje na slamo položi in s slamo pokrije.

3. Večkrat morate sadje ogledati in prebrati; kar je gnjilega, treba pa je skerbno odbrati, da družega zdravega sadja ne okuži.

Smuk. Ako Bog dá, da bi moje drevje večkrat dobro rodilo, nasušil bom sadja, kolikor le mogoče. Suho sadje se prav lahko proda in tudi suhe češplje in kerhlji prihranijo marsikteri košček kruha pri hiši.

Župan. Ne le kruha, ampak tudi denarje. Lanskó zimo bi bil lahko dva debela prešiča kupil, ako bi ne bilo treba frišnega in suhega sadja kupovati.

Skemben. Podal vam bom tedaj nekaj naukov

b) kako se more sadje sušiti.

Kdor ima obilno sadja, je vse hvalevredno, da si ga obilno nasuši, ker suho sadje se da več let hraniti in se tudi dobro dá ž njim kupčevati. Pomniti je pa:

1. Da se le dobro pripravljeno, zrelo in mehko sadje mora za sušilo vzeti. Najbolje so za sušilo češplje, ker se jih tudi največ proda. Breskve, marelice, žlahne češplje in drugo imenitno sadje, je dobro poprej olupiti in koščice iz njih pobrati; debele hruške in jabelka pa na kerhlje razrezati, preden se sušiti dajo.

2. Sušivnica za sadje mora biti znotrej 6 čevljev visoka, 7 široka in 8 dolga; na enem koncu, kjer so mesteje, naj bo zidana, vse drugo pa leseno ali k večemu ometano.

3. Sušivnica se mora s suhimi, terdimi dervami, ne pa z mehкими, smolnatimi kuriti, sicer bo sadje grenko, ker po toploti od derv tudi slap dobi.

Perva kurjava sirovemu sadju mora pičla, druga na pol suhemu pa bolj obilna biti, da se sadje izbuhne in sok iz njega ne izteče. Nikdar se mu ne sme večja toplota dati, kakor je v peči, kedar se pečen kruh ven vzame. Če se pa zlo vodeno sadje, kakor so črešnje in slive, breskve in marele, suši, se mora prav počasi malo toplote pridjati, da preveč soka ne izteče.

4. Suho sadje se ne sme v sušivnici ohladiti, ampak zvečer ali zjutraj iz tople sušivnice naglo na hladni zrak položiti, da lepo, svetlo in slastno ostane.

5. Kdor sadje na peči suši, naj večkrat hišo izvetri in prah na peči omede ali popir podloži, da bo sadje čedno. Kdor pa pri peči ali na solncu suši, naj ga na tenko vervico nabere, in večkrat obrača, da se lepo posuši.

6. Červivo sadje ni za sušilo, ker je gnjusno za vžitek.

7. Da je sadje popolnoma posušeno, to se spozna iz tega, da ne kapljice več ne moreš iztisniti iz preklane suhe češplje ali hruške.

Smuk. V nekterih krajih pa tudi dokaj mošta iz sadja naredé.

Skerben. Mošt iz sadja je prav prijetna pijača, ki dobremu gospodarju lepe denarje v hišo prinese, ako ga prodá.

Prašnik. Jaz ga skoraj rajši pijem, nego vino.

Jakle. Škoda da ga oče Grabijan nima, jaz bi ga že včasih kakšen poliček izpraznil, ker je tudi boljši kup, nego vino.

Župan. Menda tudi zdraveji.

Skerben. Ako boste pridno sadno drevje redili in oskerbovali, tudi mošta si boste lahko veliko naredili. Kdor pa hoče vedeti,

c) **kako se iz sadja dober mošt tlači,**
naj si zapomni to-le:

1. Sadje mora biti zrelo. Mešanica t. j. zeleno, zrelo in prezrelo sadje nikoli ne naredi

dobrega mošta. Ker pa ni vse sadje ob enej dobi zrelo, mora se tudi mošt le poredoma delati, kakor je sadje dozorelo. Dostojna mešanica različnih sadnih plemen dá moštu boljši okus, ko eno samo pleme.

2. Da le pusto, nežlahtno sadje dober in stanoviten mošt naredi; najpripravniše so tedaj tepke, drobnice, lesnike itd. Bolj ko je žlahtno in vodeno sadje, slaběji je mošt iz njega.

3. Sadje za mošt ne sme biti zmehčano, ampak le terdo, zrelo. Skvasene tepke in hruške, še manje pa gnjilo sadje, ni za mošt.

4. Iz tlačén mošt se skoz rešeto precején v dober vinski sod vliva, in prej ko je mogoče napolni.

5. Močno in naglo vrenje stori, da mošt vlečljiv ne postane. Da pa mošt tudi pri merzlem vremenu hitreje vré, se stori, če se deseti del vina, ki je v sodu, zavreti dá, in potem zopet med to pomeša.

6. Ko je vrenje dokončano, prelije se mošt v druge sode; tako ostane lepše barve, bolj okusen in žlahten. Sodi se denejo v hladno klet, kjer ni kisline, repe, korenja itd., da se ne skazi; tudi se morajo sodje zalivati, da so čez in čez polni, ali se pa morajo dobro zavehati, da zunaji zrak vina ne spridi.

7. Če hočeš sadnemu moštu lepo rudečo barvo dati, deni černih bezgovih jagod, borovnic ali pa malin s sadjem v prešo, ali pa njih soka v sod vlij.

8. Prav dober okus se moštu dá, in sadni duh zgubi, če se mu pred, ko drožje meče, pest suhega bezgovega cvetja v sod verže, ali pa sladke skorje, ali druge prijetne dišave v rutico zavezane, na niti obešene, dva ali tri tedne v sredi soda vtopljene pusté.

9. Močno se sadni mošt zboljša, če se vanj, preden drožje meče, dobrega vinskega mošta pri-meša, ali pa, kakor hitro se očisti, v drug sod na vinske drožje pretoči.

Jakle. Jaz sem tudi enkrat slišal, da se da dober kis ali jesih iz gnjilega sadja narediti.

Skerben. d) **Iz gnjilega sadja se dober kis na-**

pravi, če se gnjilo sadje od jeseni in skozi vso zimo v kako posodo, ktera ne toči, zbira; tudi olupki in vse, kar ostane od sirovega povžitega ali kuhanega sadja, naj se dene v tisto posodo.

Ta nabrana roba se v snažnem koritcu stolče in zmečka in potem v stiskavnici stlači ali spreša. Mošt se v kadi, čebru ali vedru tako dolgo stati pusti, dokler na njem penast sverš ne postane, kateri se marljivo posnemati mora. Izčiščen sadni mošt se v kotlu pri ognji segreje, da mlačen postane, in potem se ga toliko v pripravljen sod vlije, da bo tretjina posode prazna, ktera se hitro zaveha in na topel kraj postavi. Drugi dan se odveha, in še na dveh stranéh za dlan globoko pod verhom sod preverta, da sapa skozi vleče, duški se pa s sitovino ali redkim platnom pregernejo, da prah ali kaka žival v posodo ne pride. Na ta način se naredi v 3 — 4 tednih prav hud in dober kis.

Jakle. Kdor sam doma kis dela, prihrani si tudi marsikteri krajcar, ker mu ni treba kisa v prodajalnicah kupovati.

Skerben. In dober domači kis se tudi lahko proda.

Jakle. In za-nj se dobé lepi denarci.

Župan. Priznati moramo, da so nas tukaj gosp. Skerben marsikaj naučili, za kar mu bomo hvaležni ves čas našega življenja.

Prašnik. Ne samo mi, ampak tudi naši zanamci mu bodo hvalo vedeli.

Smuk (poda Skerbnu rokó). Hvala vam stoterna za vse nauke, ki ste nam je dali o sadjereji, ker mislim, da zdaj znamo vse, kar nam je treba vedeti o sadonosnem drevju.

Skerben. Ljubi moji sosedje! povedal sem vam zdaj nekaj naukov o sadjereji, vendar pa ne še vsega, kar je treba vedeti izurjenemu in skušenemu sadjerejcu; povedal sem vam še le najpotrebniša pravila, po katerih se morate ravnati, ako želite svoje zanemarjeno drevje zboljšati in pa obilo no-

vega drevja zasaditi. Vse drugo vas bode učila lastna skušnja in pa skušnja izurjenih in spretnih kmetovavcev, kateri svoje misli in skušnje po raznih domačih listih priobčujejo. Segajte tedaj radi po domačih knjigah in časopisih, ki se vam za majhen denar ponujajo in izobrazujte najpred sami sebe, potem pa tudi svoje sosede in svoje lastne otroke, in tudi blagoslova božjega vam ne bode manjkalo, ker le v takih hišah, kjer so pametni, varčni, delavni in kerščanski gospodarji, nahaja se tudi blagostanje in — blagoslov božji.

Prašnik. Jaz sem nekaj časa sem res nekaj drugačen, kaj?

Smuk. Tudi mene se je pamet prijela in mislim, da bom z božjo pomočjó zanaprej vse drugače gospodaril, kakor sem pa dozdam.

Jakle. Zadosti dolgo smo v temi hodili, in še to malo, kar smo imeli, po nepotrebnem zapravili.

Župan. Odsihmal pa bomo pridno drevje sadili in ga žlahnili, vse po zlatih naukih, ki nam so je naš novi sosed ponudili. Nobene priložnosti, kjer se da kaj dobrega in koristnega pridobiti, ne bomo zamudili.

Smuk. Pokazati hočemo, da naš sosed Skerben niso zastonj za nas skerbeli.

Vsi štirje. Da! to hočemo vselej in povsod (mu podajo rokó ter se mu zahvaljujejo).

Skerben. To me bode prav v sercé veselilo, ako vas bom videl vselej poboljšane in pametne gospodarje. K slovesu si pa še zapomnite besede našega neumerlega pesnika, ki pravi:

Glej, stvarnica vse ti ponudi,
 Le jemat' od nje ne zamudi;
 Lenega čaka
 Stergan rokav,
 Pal'ca beraška,
 Prazen bokal.

41194

KAZALO.

Stran.

I. Brez branja koristnih, podučnih knjig in pridnega obdelovanja sadonosnih dreves ni dobre kmetije	3
II. Kako se dá staro, bolno drevo zboljšati	19
III. Kako se sadna drevesca sadé	28
IV. Kako se drevje požlahnuje ali cépi	33
A. Cepljenje v sklad ali precep	35
B. Cepljenje v za kožo	37
C. Cepljenje z naklado	38
D. Cepljenje s popkom ali očesom	40
E. Cepljenje v zarezo	43
F. Kako se mora s cepljenci nadalje ravnati, da se bodo dobro in vspešno ponášali	44
V. Kako se najhitreje divjaki zaredé	46
VI. Nekoliko naukov o sadji	49
a) Kako se sadje dolgo frišno ohrani	50
b) Kako se more sadje sušiti	51
c) Kako se iz sadja dober mošt tlači	52
d) Iz gnjilega sadja se dober kis napravi	53

pod. 1.

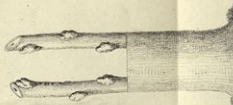
pod. 2.

pod. 3.

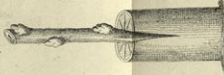
pod. 4.

pod. 5.

pod. 6.

pod. 7.

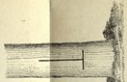
pod. 8.

pod. 9.

pod. 10.

pod. 11.

pod. 12.

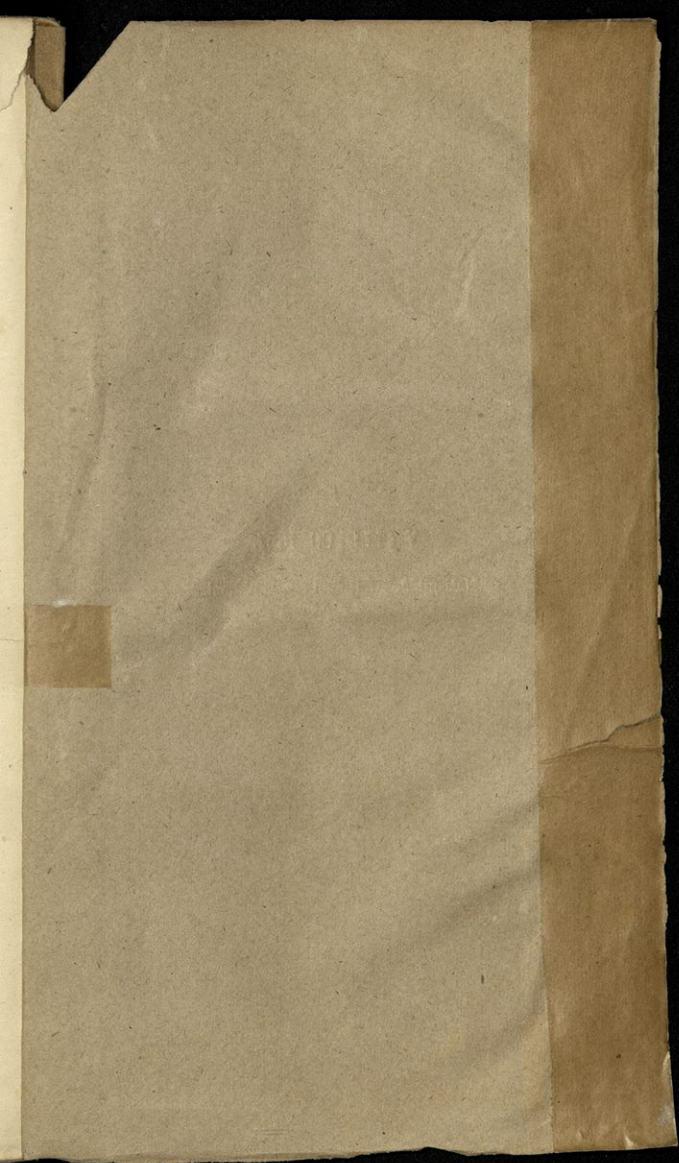
pod. 13.

41194

634. 4/7

V CELOVCU 1867.

Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani.